

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาของปັດทาและปັดทา

เนื่องจากคุณภาพของผู้เรียนเป็นเป้าหมายสำคัญของการจัดการศึกษาทุกระดับทุกประเภทในระบบการศึกษา (สำนักนายกรัฐมนตรี 2526 : 16) ดังนั้นในการจัดการศึกษาจึงต้องมีการประเมินคุณภาพเพื่อให้ทราบว่าที่ผ่านมานั้นได้จัดการศึกษาบรรลุเป้าหมายที่สำคัญหรือไม่ ถ้าการจัดการศึกษายังไม่บรรลุเป้าหมายที่สำคัญ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีหาร เร่งรัดคุณภาพการศึกษา เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนด สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติมีนโยบายเร่งรัดคุณภาพการศึกษาตั้งแต่ปี 2527 โดยได้กำหนดมาตรการในการดำเนินงานตามนโยบายดังกล่าวสามประการคือ มาตรการในการประเมินคุณภาพนักเรียน มาตรการในการบริหาร และมาตรการในการกำกับและนิเทศ มาตรการในการประเมินคุณภาพนักเรียนเป็นมาตรการสำคัญ เพราะจะทำให้ทราบข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับคุณภาพของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ตามจุดมุ่งหมายทางการศึกษา ทั้งที่เป็นภาคความรู้ ความคิด ความสามารถในการปฏิบัติงาน ตลอดจนความรู้สึกและคุณลักษณะต่าง ๆ ของนักเรียนเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนพัฒนาคุณภาพทางการศึกษา โดยสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติมีโครงการตามนโยบายนี้สองโครงการคือ โครงการประเมินคุณภาพนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ระดับประเทศ และโครงการประเมินคุณภาพนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ระดับจังหวัด (สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสงขลา 2530 : 1-2) สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสงขลาได้ดำเนินการประเมินคุณภาพนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตามนโยบายและแนวทางที่สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติกำหนด ผลการประเมินคุณภาพนักเรียนของจังหวัดสงขลา ปีการศึกษา 2529 พบว่าโดยส่วนรวมผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนเฉลี่ยของนักเรียนทั้งจังหวัดมีค่าพัฒนาการอยู่ในระดับคงที่

เมื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในปีการศึกษา 2527 และ 2528 ซึ่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่ออกมาไม่ตรงกับความเชื่อและความคาดหวังของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสงขลาที่ว่า นักเรียนรุ่นใหม่ควรมีสมรรถภาพสูงกว่านักเรียนรุ่นเก่าเนื่องจากความเจริญของบ้านเมือง ความรุดรของครู ผู้ปกครอง ตลอดจนวัสดุอุปกรณ์และสื่อการเรียนที่ทันสมัยขึ้นนับปีการ ซึ่งเมื่อพิจารณาในแง่ผลของการจัดการศึกษาแล้วคาดว่าน่าจะมียังคงประกอบบางประการที่มีอิทธิพลต่อการกระเพื่อมของคะแนนเฉลี่ยโดยส่วนรวม (สาโรจน์ ไชยรักษ์ 2530 : บทนำ) องค์ประกอบบางอย่างเมื่อศึกษาถึงความสำคัญที่เกี่ยวข้องกับผลผลิตทางการศึกษาแล้วพบว่า จะเป็นที่มาของการจัดแนวทางการพัฒนากำลังคน ทั้งโดยการจัดหลักสูตรการเรียนการสอน และกิจกรรมเสริมสร้างแวดล้อมอื่น ๆ ใต้อย่างถูกต้อง (กองวิจัยการศึกษา 2528) นอกจากนี้ยังเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยให้การเรียนรู้ของนักเรียนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ในการพิจารณาองค์ประกอบที่สำคัญในกระบวนการของการเรียนรู้ สุขุ เศษย์ (2525 : 1) กล่าวว่า กระบวนการเรียนรู้ประกอบด้วยสององค์ประกอบใหญ่ได้แก่ องค์ประกอบด้านการจัดประสบการณ์ต่าง ๆ ให้แก่ผู้เรียนหรือนักเรียนและองค์ประกอบเกี่ยวกับตัวผู้เรียนหรือนักเรียน อารุง จันทวานิช และคณะ (2523) ศึกษาพบว่าองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ได้แก่ องค์ประกอบด้านครู องค์ประกอบด้านโรงเรียน องค์ประกอบด้านเศรษฐกิจและสังคม และองค์ประกอบด้านตัวนักเรียน จากการศึกษาของ เกสเลอร์ และ ราจารัตแมน (สุวิมล เคนสุนทร 2525 : 2 อ้างอิงจาก Gleser and Rajaratman 1972 : 2-3) พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนเป็นผลมาจากองค์ประกอบหลายประการ ได้แก่ คุณลักษณะของนักเรียน คุณภาพของการจัดการศึกษาในโรงเรียน ความสามารถที่ติดตัวมาแต่กำเนิด รวมทั้งภูมิลำเนาทางครอบครัวของนักเรียน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2523 ก : 9 อ้างอิงมาจาก Alexander and Simmons 1975 : unpagged) ได้เสนอรูปแบบของตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพทางการศึกษา ซึ่งวัดได้ในรูปของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน เอาไว้ดังนี้

$$A_i(t) = g[F_i(t), S_i(t), P_i(t), O_i(t), I_i(t), U_i(t)]$$

$A_i(t)$	แทน ตัวแปรเกี่ยวกับประสิทธิผลทางการศึกษา ซึ่งวัดในรูปของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนแต่ละคน ณ เวลาที่กำหนด
$F_i(t)$	แทน ตัวแปรเกี่ยวกับคุณลักษณะของนักเรียน รวมทั้งภูมิหลังทางเศรษฐกิจและสังคมของนักเรียน
$S_i(t)$	แทน ตัวแปรเกี่ยวกับคุณลักษณะของโรงเรียน
$P_i(t)$	แทน ตัวแปรเกี่ยวกับคุณลักษณะของเพื่อน
$O_i(t)$	แทน ตัวแปรภายนอกที่มีอิทธิพลต่อนักเรียน
$I_i(t)$	แทน ตัวแปรเกี่ยวกับเซาว์ปัญญาของนักเรียน
$U_i(t)$	แทน ตัวแปรความคลาดเคลื่อนที่เกิดขึ้น

ศาสตราจารย์ เพรสคอตต์ (Prescott 1961 : 14-51) ผู้อำนวยการสถาบันค้นคว้าเรื่องเด็กแห่งมหาวิทยาลัยแมรีแลนด์ ได้ทำการศึกษาเรื่องเด็กติดต่อกันมาเป็นเวลานาน 30 ปี โดยใช้ความรู้ทางชีววิทยา สังคมวิทยา จิตวิทยา และการแพทย์ประกอบการวิจัย ไขสรุปองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนดังนี้

1. องค์ประกอบทางร่างกาย (Physical Factors) ได้แก่ อัตราการเจริญเติบโตของร่างกาย สุขภาพของร่างกาย ขอบกพร่องทางร่างกาย และลักษณะท่าทางร่างกาย เป็นต้น
2. องค์ประกอบทางความรัก (Love Factors) ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดา ความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดากับลูก ความสัมพันธ์ระหว่างลูก ๆ และความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว เป็นต้น
3. องค์ประกอบทางวัฒนธรรมและสังคม (Cultural and Socialization Factors) ได้แก่ ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเป็นอยู่ของครอบครัว สภาพแวดล้อมทางบ้าน การอบรมเลี้ยงดูทางบ้าน และฐานะทางบ้าน เป็นต้น

4. องค์ประกอบทางความสัมพันธ์ในหมู่เพื่อนวัยเดียวกัน (Peer Group Factors) ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนนักเรียนในวัยเดียวกัน ทั้งที่บ้านและที่โรงเรียน

5. องค์ประกอบทางการพัฒนาตนเอง (Self-Development Factors) ได้แก่ สติปัญญา ความสนใจ เจตคติของนักเรียนต่อการเรียน เช่น ความสนใจในวิชาต่าง ๆ มากหรือน้อย เป็นต้น

6. องค์ประกอบทางการปรับตัว (Self-Adjustment Factors) ได้แก่ ปัญหาการปรับตัว การแสดงออกทางอารมณ์ เป็นต้น

เพชรคอกท์กล่าวว่าทั้งหกองค์ประกอบนี้มีความสัมพันธ์กันและมีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนทั้งในและนอกโรงเรียน บางองค์ประกอบเป็นสิ่งที่ส่งเสริมและบางองค์ประกอบเป็นอุปสรรคต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนแต่ละคน ซึ่งไม่เหมือนกัน ถ้าหากว่าองค์ประกอบใดเป็นอุปสรรคต่อการเรียน ย่อมทำให้นักเรียนไม่อาจใช้ความสามารถได้เต็มตามศักยภาพของตน

รูปแบบการเรียนรู้ของ แครอลล์ (Caroll 1971) ที่ได้เสนอไว้เป็นฟังก์ชัน (Function) ของอัตราส่วนระหว่างเวลาที่ใช้จริงในการเรียนและเวลาที่ต้องการใช้ในการเรียนซึ่งสามารถเขียนได้ดังนี้

$$\text{ระดับของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน} = f \left(\frac{\text{เวลาที่ใช้จริง}}{\text{เวลาที่ต้องการใช้}} \right)$$

จากสูตรดังกล่าว แครอลล์ อธิบายว่า เวลาที่ใช้จริงหมายถึงเวลาที่เด็กใช้ในการเรียนแต่ละหน่วยซึ่งขึ้นอยู่กับองค์ประกอบสองประการคือ เวลาที่ครูอนุญาตให้ใช้กับความอุทิศสาหะในการเรียนของนักเรียนเอง ส่วนเวลาที่ต้องการใช้ หมายถึงเวลาที่นักเรียนจำเป็นต้องใช้จึงจะสามารถบรรลุเกณฑ์ที่กำหนดไว้ได้ สำหรับเวลาที่ต้องการใช้นี้ แครอลล์ กล่าวว่าขึ้นอยู่กับองค์ประกอบสามประการคือ ความฉันทันในการเรียนวิชานั้น ๆ คุณภาพของการสอนและความสามารถที่จะเข้าใจบทเรียนของนักเรียน ระดับของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนซึ่งเกี่ยวข้องกับเวลาที่ใช้จริงและเวลาที่ต้องการใช้จึงเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบทั้งสามประการ ดังนี้

1. เวลาที่ครูอนุญาตให้นักเรียนใช้ในการเรียน แครอลล์ อธิบายองค์ประกอบนี้ว่า หมายถึง โอกาสที่นักเรียนจะได้ใช้เวลาในการเรียนแต่ละบท แต่ละหน่วย ว่าจะใช้เวลาเรียนเท่าใด ครูเป็นผู้กำหนดเวลา เวลาที่ครูกำหนดให้จึงอาจจะมีมากไปหรือน้อยไป สำหรับนักเรียนแต่ละคนที่มีความถนัดต่างกัน นอกจากนี้ถ้ากำหนดเวลาน้อยไปสำหรับนักเรียนที่เรียนอ่อน เขาจะเกิดความรู้สึกผิดหวังว่าตนไม่สามารถจะบรรลุตามเกณฑ์ได้ ในขณะที่นักเรียนที่เรียนเก่งถ้าให้เวลามากถึงแม้เขาจะบรรลุตามเกณฑ์แล้ว แต่เขาอาจจะเกิดความเบื่อหน่าย ขาดแรงจูงใจ และคิดว่างานที่ตนทำนั้นไม่ท้าทายความสามารถของเขาเลย

2. ความอดุสาหะของนักเรียน หมายถึง เวลาที่นักเรียนตั้งใจเรียน ถ้านักเรียนมีความอดุสาหะมากหมายถึงว่าเขาใช้เวลาในการเรียนมาก แต่ถาเขามีความอดุสาหะน้อย เขาใช้เวลาในการเรียนน้อย ความอดุสาหะของนักเรียนย่อมมีมากน้อยต่างกันตามเวลาที่ตั้งใจเรียน ถ้านักเรียนมีความอดุสาหะมากหรือใช้เวลาตั้งใจเรียนมากย่อมจะมีโอกาสประสบความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายได้เร็วขึ้น ถ้ามีความอดุสาหะน้อยหรือใช้เวลาตั้งใจเรียนน้อยย่อมจะมีโอกาสประสบความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายได้ช้าลง

3. ความถนัดของนักเรียน หมายถึง จำนวนเวลาที่นักเรียนต้องการใช้เพื่อให้บรรลุเกณฑ์ที่จุดมุ่งหมายกำหนดไว้ นักเรียนคนใดใช้เวลาในการทำงานชิ้นหนึ่งให้สำเร็จเพียงเล็กน้อยเรียกว่าเป็นผู้ที่มีความถนัดสูง ส่วนนักเรียนที่ต้องใช้เวลาในการทำงานชิ้นเดียวกันนั้นมากจัดว่าเป็นผู้ที่มีความถนัดต่ำ

4. คุณภาพของการสอน องค์ประกอบเรื่องนี้เป็นส่วนหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับเวลาที่นักเรียนต้องการใช้ แครอลล์ให้ความหมายของคุณภาพการสอนว่า เป็นการจัดเสนาผลงานให้ผู้เรียนสามารถเรียนไต่รวดเร็วที่สุดเท่าที่เขาสามารถจะเรียนได้

5. ความสามารถที่จะเข้าใจบทเรียน หมายถึง ความสามารถของนักเรียนเข้าใจว่าจะต้องเรียนอะไรหรือจะต้องทำอะไร และจะต้องดำเนินการอย่างไร เพื่อให้การเรียนบรรลุผลตามจุดมุ่งหมาย ความสามารถที่จะเข้าใจบทเรียนขึ้นอยู่กับระดับสติปัญญาทั่วไปและความสามารถในการเข้าใจภาษา ถ้านักเรียนมีสติปัญญาดีและสามารถเข้าใจภาษาได้ดีจะทำให้เด็กเข้าใจในสิ่งที่ตนจะต้องทำได้เร็วขึ้น เขาจะประสบความสำเร็จในการเรียนโดยไมต้องใช้เวลามากนัก

องค์ประกอบที่เป็นสาเหตุให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนต่ำ สมพร สุทัศน์
(2525 : 202-204) กล่าวว่าเนื่องจากองค์ประกอบ ดังนี้

1. องค์ประกอบด้านตัวนักเรียน สาเหตุที่เกิดจากองค์ประกอบด้านนี้มีหลายประการ เช่น

1.1 สุขภาพ นักเรียนบางคนสุขภาพไม่ดี มีโรคประจำตัว เมื่อนักเรียนสุขภาพไม่แข็งแรงจะเกิดความอ่อนเพลีย เกิดอาการง่วงเหงาหาวนอน นิ่งซึม นิ่งหลับ บางคนไม่ยอมเรียนหนังสือเพราะเรียนแล้วไม่รู้เรื่อง

1.2 ปัญหาทางอารมณ์ นักเรียนที่มีปัญหาทางอารมณ์จะเรียนได้ไม่เต็มประสิทธิภาพทางการเรียนต่ำ ซึ่งอาจมีสาเหตุจาก ปรับตัวไม่ได้ อารมณ์ของครูและบรรยากาศในการเรียน เก็บกดอารมณ์มาจากบ้าน ความผิดหวังที่เกิดขึ้นบ่อย ๆ หรือพ่อแม่รักมากเกินไป สาเหตุต่าง ๆ เหล่านี้ ทำให้นักเรียนมีอารมณ์ผิดปกติ เช่น เจ็บอารมณ์ หงุดหงิด เศร้าซึม ไม่แจ่มใส เกลียดกลัวสิ่งต่าง ๆ และเกิดความวิตกกังวลจนเกินเหตุ

1.3 ปัญหาทางด้านสติปัญญา นักเรียนที่มีสติปัญญาสูงหรือมีสติปัญญาปานกลางย่อมจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่มีสติปัญญาต่ำ

2. องค์ประกอบด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่

2.1 บรรยากาศในห้องเรียน บรรยากาศในห้องเรียนเป็นสิ่งสำคัญที่จะส่งเสริมการเรียนรู้ ถ้าบรรยากาศในห้องเรียนมีการผ่อนคลายไม่ตึงเครียดจนเกินไปนักเรียนจะเรียนได้เต็มความสามารถสนใจในการเรียน แต่ถาบรรยากาศตึงเครียด ครูเป็นคนเจ้าอารมณ์ เข้มงวดกวดขัน ชอบตู่และทำโทษเมื่อนักเรียนทำผิด และเข้มงวดจนเกินไป เช่น กำหนดวันส่งงานที่ไม่มีการยืดหยุ่น ให้งานมากเกินไป ไม่ยุติธรรม นักเรียนจะเกิดความรู้สึกไม่อยากเรียนในบรรยากาศแบบนี้ จึงทำให้นักเรียนเบื่อการเรียน

2.2 กฎระเบียบของโรงเรียน โรงเรียนบางแห่งมีกฎและระเบียบเข้มงวดเกินไป ทำให้นักเรียนเกิดความอึดอัด เบื่อโรงเรียน

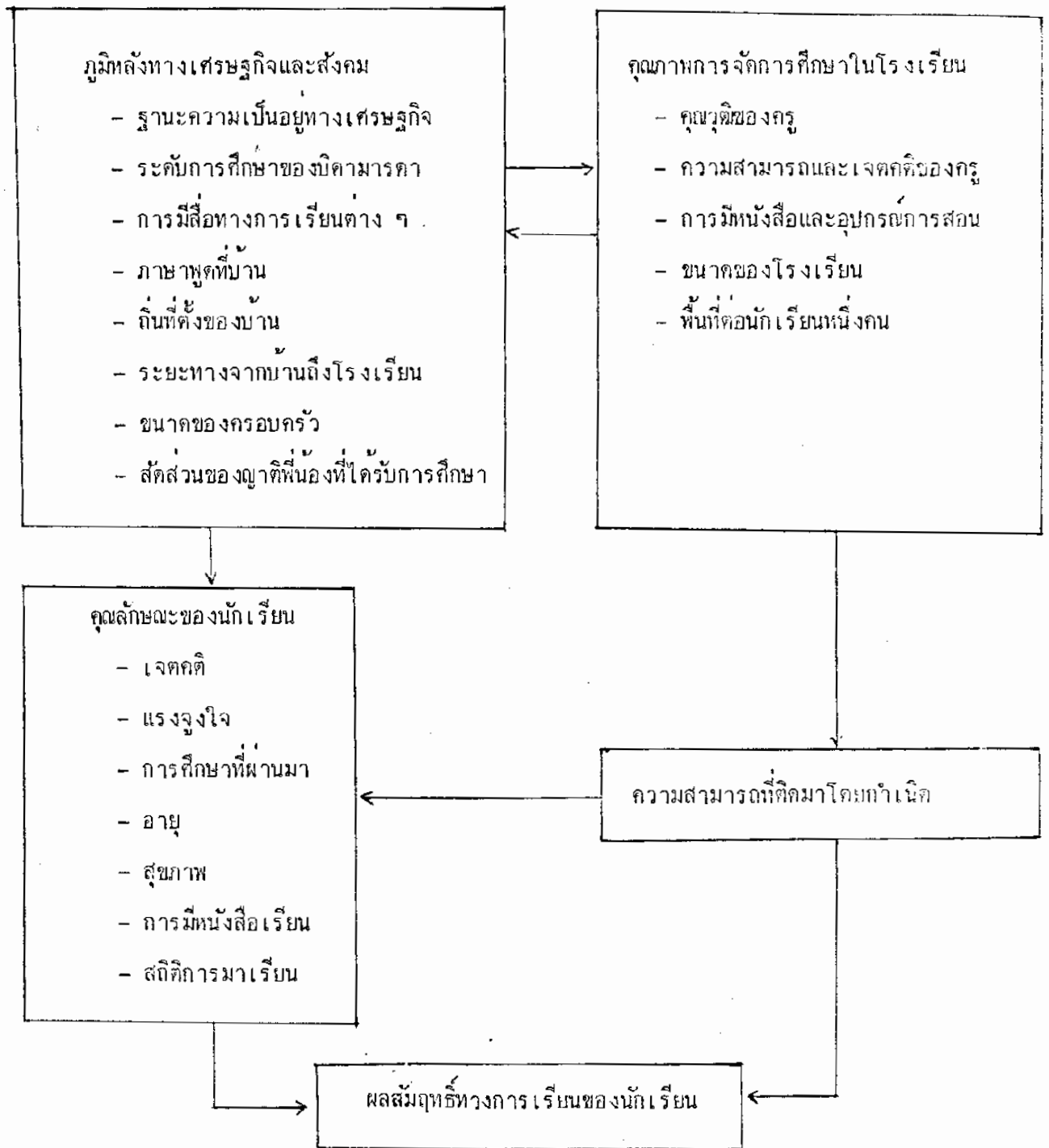
2.3 จำนวนครูไม่พอ ในบางครั้งครูมีงานที่รับผิดชอบมากเกินไปทำให้มีเวลาในการเอาใจใส่ในตัวนักเรียนน้อยลง คุณภาพด้านการสอนจึงน้อยลงด้วย

2.4 ปัญหาทางครอบครัว ได้แก่ ฐานะทางเศรษฐกิจ ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว การเอาใจใส่ดูแลของพ่อแม่ตลก

2.5 สิ่งแวดล้อมในสังคม ได้แก่ สถานที่อยู่ของนักเรียน สื่อสารมวลชนที่มีอิทธิพลต่อนักเรียน เป็นต้น

จากการศึกษาของ มาลี นิสัยสุข (2528) พบว่า องค์กำหนดเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน คือ ตัวแปรด้านพื้นฐานทางผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนก่อนเรียน ซึ่งมีผลโดยตรงจากภูมิหลังทางครอบครัวของนักเรียน นักเรียนที่มาจากสภาพครอบครัวที่ดี จะมีความใฝ่ฝันในด้านการศึกษาสูง มีผลทำให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อโรงเรียน และในขณะเดียวกันจะเป็นผลสะท้อนให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาคณิตศาสตร์สูงกว่า และพบว่าตัวแปรที่เกี่ยวกับความคิดเห็นของนักเรียนต่อการสอนมีอิทธิพลในทางบวกต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนด้วย พฤติกรรมการสอนของครู มีความสัมพันธ์กับร้อยละของนักเรียนที่รวมกิจกรรมทางวิชาการในห้องเรียน และการร่วมทำกิจกรรมของนักเรียนนี้ยังพบว่ามีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนอีกด้วย

สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ (2525) ศึกษาปัญหาและข้อจำกัดต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก พบว่ามีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบเจ็ดประการ คือ ผู้บริหารโรงเรียนขาดแรงจูงใจในการทำงาน ครูสอนไม่ครบทุกรายวิชาตามหลักสูตร สังคมของนักเรียนอยู่ในวงจำกัด ขาดแรงจูงใจที่จะเรียน นักเรียนส่วนใหญ่มาจากครอบครัวที่มีปัญหาทางเศรษฐกิจได้รับการยอมรับจากชุมชนน้อย ผู้บริหารระดับอำเภอและจังหวัดไม่ค่อยสนใจที่จะไปเยี่ยมเยียนและให้การนิเทศแก่โรงเรียนเล็ก ๆ ค่าใช้จ่ายต่อหัวนักเรียนสูง และอาคารสถานที่รวมทั้งอุปกรณ์การสอนยังขาดแคลน ในปี พ.ศ. 2520 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2520 : 9-11) ได้รายงานผลการวิจัยประสิทธิภาพของโรงเรียนประถมศึกษาเกี่ยวกับองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับประถมศึกษาไว้ว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนเป็นผลมาจากองค์ประกอบสี่ประการ คือ คุณภาพของการจัดการศึกษาในโรงเรียน คุณลักษณะของนักเรียน ภูมิหลังทางสังคมของนักเรียน และความสามารถที่ติดตัวมาแต่กำเนิด ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบดังกล่าวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนแสดงโดยแผนภาพโลดดังนี้

ภาพประกอบ 1 องค์กำหนดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

จากภาพประกอบ 1 จะเห็นได้ว่า องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนไม่ได้อาศัยเพียงองค์ประกอบเดียว แต่จะมีองค์ประกอบหลาย ๆ ด้านรวมกัน เช่นเดียวกับ การศึกษาของ บลูม (Bloom) (สุข เศษชัย 2525 : 1 อ้างอิงมาจาก Benjamin Bloom 1973) ที่ศึกษาพบว่าองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนประกอบด้วย องค์ประกอบด้านคุณลักษณะของนักเรียน คือ ความรู้ ความคิด รวมกับลักษณะทางจิตพิสัย (Cognitive Domain and Affective Domain) 65 เปอร์เซ็นต์ ประกอบด้วยองค์ประกอบ ด้านครู 25 เปอร์เซ็นต์ และประกอบด้วยองค์ประกอบด้านอื่นอีก 10 เปอร์เซ็นต์ แมคดอกซ์ (Maddox 1965) ศึกษาพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนขึ้นอยู่กับองค์ประกอบทางด้าน สติปัญญาและความสามารถทางสมอง 50-60 เปอร์เซ็นต์ ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบด้านความพยายาม และวิธีการเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ 30-40 เปอร์เซ็นต์ ต่อมา วาสนา พิทักษ์สาส์ (2527) ศึกษาพบว่า ค่าสหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนกับกลุ่มตัวแปรด้าน สภาพการเรียนการสอนในชั้นเรียนมีค่าระหว่าง 0.75-0.93 ค่าสหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนกับกลุ่มตัวแปรด้านสภาพแวดล้อมทางบ้านมีค่าระหว่าง 0.03-0.21 นอกจากนี้ยังมี นักวิจัยอีกหลายคนที่ศึกษาพบองค์ประกอบด้านต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียน ดังที่ แมคเคลลแลนด์ (McClelland 1969 : 2339) ได้ศึกษาพบว่า ตัวแปรที่ ไม่ใช่สติปัญญาซึ่งมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ได้แก่ แรงจูงใจ พื้นฐาน ทางเศรษฐกิจและสังคม ความสนใจเบื้องต้น ตัวแปรเหล่านี้มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทาง การเรียนระหว่าง 0.30-0.50 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ กาน (Khan 1969 : 216-221) ศึกษาองค์ประกอบทางจิตพิสัย (Affective Domain) ที่มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการเรียน พบว่า องค์ประกอบด้านจิตพิสัยที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่างมีนัยสำคัญ ได้แก่ เจตคติต่อครู ความสนใจวิชาการ นิสัยทางการเรียน ความวิตกกังวล แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ แรงจูงใจทางวิชาการ และองค์ประกอบอื่น ๆ เช่นเดียวกับที่ สุวิมล เคนสุนทร (2525) ศึกษา พบว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ความสนใจในวิชาที่เรียน นิสัยและเจตคติในการเรียน และสภาพ เศรษฐกิจ มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน วิทลา (Whitla 1969 : 92-93) ได้สรุปผลงานวิจัยต่าง ๆ ที่ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนกับ บุคลิกภาพของนักเรียนไว้ว่า นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง เป็นนักเรียนที่มีนิสัยในการเรียน

ดี มีเจตคติที่ดีต่อโรงเรียน มีความสนใจในวิชาที่เรียน มีแรงจูงใจที่จะเรียนให้สำเร็จสูง ชอบ
ความเป็นอิสระ ควบคุมตนเองได้ มีความวิตกกังวลน้อย ชอบออกสังคม และมีอารมณ์มั่นคง

จากผลการวิจัยต่าง ๆ ที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า มีองค์ประกอบหลายด้านที่สัมพันธ์กับผล
สัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ในจำนวนองค์ประกอบต่าง ๆ เหล่านี้ องค์ประกอบด้านคุณลักษณะ
ของนักเรียน เช่น สติปัญญา ความรู้ ความคิด และลักษณะทางด้านจิตพิสัยของนักเรียนมีความสัมพันธ์
กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงกว่าองค์ประกอบด้านอื่น จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษา
องค์ประกอบด้านคุณลักษณะของนักเรียนที่สัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง
องค์ประกอบด้านจิตพิสัย ซึ่งได้แก่ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ นิสัยในการเรียน เจตคติในการเรียน
เจตคติต่อครู ความวิตกกังวล ความรับผิดชอบ ลักษณะความเป็นผู้นำ ความเชื่อมั่นในตนเอง การ
ปรับตัว ความมีวินัยในตนเอง การปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน โดยต้องการศึกษาว่าองค์
ประกอบด้านจิตพิสัยเหล่านี้จะมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหรือไม่ และมี
ตัวแปรใดบ้างที่สามารถจะพยากรณ์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนได้ เพื่อจะได้นำผลการ
ศึกษาที่ได้ไปใช้ประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอนต่อไป

เอกสารการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรด้านจิตพิสัยแต่ละตัวมีดังนี้

1. เอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับนิสัยและเจตคติในการเรียน

นักจิตวิทยาและนักการศึกษาหลายคนศึกษาพบว่า นอกจากสติปัญญา ความสามารถในการ
เรียนและความถนัดในการเรียนแล้ว ยังมีองค์ประกอบอื่นที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับบุคลิกภาพส่วนตัวของผู้เรียนเอง ได้แก่ ความสนใจ
ความเอาใจใส่ นิสัยและเจตคติในการเรียน จากผลการศึกษาของ บราวน์ และ โฮลท์ซแมน
(Brown and Holtzman 1976 : 5) พบว่า ทั้งนิสัยในการเรียนและเจตคติในการเรียนมี
อิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมากกว่าตัวแปรด้านบุคลิกภาพหรือตัวแปรด้านจิตวิทยาอื่น ๆ

มีผู้ให้ความหมายของ นิสัย ไว้หลายคน ดังที่ กูด (Good 1973 : 274) ให้ความ
ความหมายของ นิสัย ไว้ดังนี้

1. การกระทำ การเคลื่อนไหว หรือรูปแบบของพฤติกรรมที่ผ่านการกระทำจนกลายเป็นสิ่งที่ยั่งยืนและเคยชิน เป็นการกระทำที่ปราศจากการนึกคิด การรีรอ ลังเล หรือการรวบรวมความคิดมาเป็นจุดรวมกัน

2. รูปแบบของการกระทำที่กลายเป็นสิ่งเคยชินและเป็นแบบเฉพาะของแต่ละบุคคล

3. สิ่งที่ได้มาจากแนวโน้มของรูปแบบการตอบสนอง โดยไม่มีการกระทำเป็นกรณีพิเศษ เช่น การแสดงพฤติกรรมออกมาอย่างชัดเจนโดยไม่อยู่ภายใต้เงื่อนไขใด ๆ

ราชบัณฑิตยสถาน (2525 : 451) ให้ความหมายว่า นิสัย หมายถึง ความประพฤติที่เคยชิน เช่น ทำเป็นประจำจนเป็นนิสัย ทำจนเกิดความเคยชินกลายเป็นนิสัย ส่วนสุวิมล เคนสุนทร (2525 : 7) ได้ให้ความหมายของนิสัยในการเรียนว่า หมายถึงทักษะทางการเรียนที่ได้รับการฝึกฝนเป็นประจำจนเป็นนิสัย โดยเฉพาะวิธีการทำงาน และการใช้เวลาเรียนอย่างเหมาะสม จากความหมายดังกล่าวมาแล้วพอสรุปได้ว่า นิสัยในการเรียน หมายถึง การกระทำหรือการประพฤติ ปฏิบัติในด้านการเรียนที่กระทำเป็นประจำจนเกิดความเคยชิน และเป็นไปโดยคล่องแคล่วไม่มีการลังเล หรือไม่มีการติดก่อนการกระทำ

ส่วนเจตคติ มีผู้ให้ความหมายไว้มากมายต่าง ๆ กัน กูท (Good 1959 : 48) ให้ความหมายว่า หมายถึงความพร้อมที่จะแสดงออกในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง อาจเป็นการเข้าหาหรือต่อต้านสถานการณ์บางอย่างบุคคลหรือสิ่งใด ๆ นั้น นัลลี (Nunally 1959 : 300) นิยามว่า เจตคติ หมายถึงท่าทีที่แสดงล่วงหน้าให้รู้อารมณ์ปฏิริยาต่อแนววิถีใด หรือสภาพการณ์ใดในทางบวกหรือทางลบจะมากน้อยเพียงใดก็ตามท่าทีนี้พร้อมจะเอนเอียงในลักษณะเดิมเมื่อพบกับสิ่งนั้นหรือสภาพการณ์ดังกล่าวได้อีก ส่วน อนาสตาซี (Anastasi 1968 : 80) กล่าวว่า เจตคติเป็นความโน้มเอียงที่บุคคลจะมีปฏิริยาตอบสนองสิ่งเร้าที่กำหนดให้ในทางที่ชอบหรือไม่ชอบ เราสังเกตเจตคติโดยตรงไม่ได้ แต่สรุปหาได้จากพฤติกรรมที่แสดงออกทางภาษาและไม่ใช้ภาษา ทำเดียวกันนี้ ราชบัณฑิตยสถาน (2525 : 235) ให้ความหมายว่า หมายถึง ท่าที หรือความรู้สึกของบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง จากความหมายของบุคคลดังกล่าวสรุปได้ว่า เจตคติหมายถึง ความรู้สึก หรือความมองเห็น หรือท่าทีที่บุคคลมีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

อาจเป็นสถานการณ์ บุคคล หรือสิ่งของ ทั้งในทางนิมิต (Positive) และในทางนิเสธ (Negative) ดังนั้น เจตคติในการเรียนจึงหมายถึง ความรู้สึก ความคิดเห็นหรือท่าทีที่บุคคลมีต่อการเรียน ทั้งในทางนิมิตและในทางนิเสธ

ในส่วนที่เกี่ยวกับทฤษฎีของเจตคติ สรชัย พิศาลบุตร (2528 : 150-152) ได้สรุปทฤษฎีเกี่ยวกับเจตคติของนักการศึกษาและนักจิตวิทยาไว้มากมาย และกล่าวว่าทฤษฎีเกี่ยวกับเจตคติที่ยอมรับและนิยมใช้กันในปัจจุบันนี้ มีสองทฤษฎี ได้แก่

1. ทฤษฎีเกี่ยวกับเจตคติที่มีหลายส่วนประกอบ (Multi-Component View of Attitude) ทฤษฎีนี้เชื่อว่า เจตคติประกอบด้วยสามส่วนคือ

1.1 ความรู้ความคิด (Cognition) หมายถึง ความคิดเห็นหรือความเชื่อ (Opinion or Belief) ที่บุคคลหนึ่งมีต่อบุคคลอื่น หรือสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่ง

1.2 ความรู้สึกหรืออารมณ์ (Affect) หมายถึง ความรู้สึกหรือการประเมินค่า (Feeling or Evaluation) ของบุคคลหนึ่งที่มีต่อบุคคลอื่น หรือสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่ง

1.3 ความตั้งใจในการกระทำ (Conation) หมายถึง เจตนาต่าง ๆ ทั้งทางด้านพฤติกรรมและด้านกรกระทำ (Behavioral Intention or Action Intention) ที่บุคคลแต่ละคนมีอยู่และเป็นแนวทางที่จะไปปฏิบัติสิ่งใดสิ่งหนึ่งต่อบุคคลอื่น หรือสิ่งอื่น หรือสถานการณ์อื่น

นักการศึกษาและนักจิตวิทยาที่เชื่อในทฤษฎีนี้มีความเชื่อว่า เพียงสิ่งเดียวในหลาย ๆ สิ่งที่จะมีผลต่อเจตคติของบุคคลใหม่ต่อบุคคลอื่น หรือสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่งนั้น จะไม่มีอิทธิพลเพียงพอต่อเจตคติ แต่จะต้องประกอบด้วยความเชื่อทั้งหมดที่มีผลต่อเจตคตินี้ ๆ และเจตคติจะไม่มีอิทธิพลใด ๆ กับเจตนาของแต่ละบุคคล แต่เจตนาของแต่ละบุคคลจะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมหรือการกระทำของบุคคลนั้นต่อบุคคลอื่น ถ้าไม่มีสิ่งกีดขวาง

2. ทฤษฎีเกี่ยวกับเจตคติที่มีส่วนประกอบเดียว (Uni-Component View of Attitude) ทฤษฎีนี้มีความเชื่อว่าความรู้สึกหรืออารมณ์ของบุคคลนั้น ๆ เพียงอย่างเดียวที่ควรจะเรียกว่าเป็นเจตคติของบุคคล ส่วนความรู้ความคิดหรือความตั้งใจในการกระทำนั้นไม่มีส่วนเกี่ยวข้องด้วย

สำหรับผลการศึกษเกี่ยวกับนิสัยและเจตคติในการเรียนนี้ Khan (1967 : 2393-A) ได้ศึกษาองค์ประกอบด้านเจตคติที่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนเกรด 9 และเกรด 12 โดยนำองค์ประกอบด้านเจตคติหลาย ๆ ประการมาใช้พยากรณ์ร่วมกับองค์ประกอบทางด้านสติปัญญา ผลการศึกษาพบว่า องค์ประกอบสำคัญที่สัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ได้แก่ เจตคติต่อครู ความสนใจและเทคนิคในการทำข้อสอบ และความวิตกกังวลในผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ต่อมาในปี ค.ศ. 1969 เขาได้ทำการศึกษาองค์ประกอบทางด้านจิตพิสัย (Affective Domain) ที่มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการเรียน พบว่า องค์ประกอบหลายประการที่มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ เจตคติต่อครู ความสนใจในวิชาการ นิสัยการเรียน ความวิตกกังวล ความต้องการความสำเร็จ และแรงจูงใจทางวิชาการ หลังจากนั้น โควเวลล์ และ เอนท์วิสเทิล (Cowell and Entwistle 1971 : 85-90) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพ เจตคติในการเรียน กับผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของนักศึกษา กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาในวิทยาลัยอาชีวศึกษา จำนวน 117 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาได้แก่ แบบทดสอบบุคลิกภาพ แบบวัดเจตคติในการเรียน ผลการศึกษาพบว่า นิสัยและเจตคติในการเรียน เมื่อจำแนกออกเป็นห้าด้าน ได้แก่ วิธีการทำงาน การหลีกเลี่ยงการผลัดเวลา การยอมรับในตัวครู และการยอมรับคุณค่าทางการศึกษา มีสี่ด้านที่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของนักศึกษา ได้แก่ วิธีการทำงาน การหลีกเลี่ยง การผลัดเวลา และการยอมรับคุณค่าทางการศึกษา ส่วนด้านการยอมรับในตัวครู ไม่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ ต่อมา มาโจริแบงก์ส (Majoribanks 1987 : 171-178) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถ เจตคติ กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่มาจากรอบครัวที่มีความแตกต่างกัน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนจำนวน 928 คน และผู้ปกครอง

ของนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในประเทศออสเตรเลีย เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษามีแบบสอบถามซึ่งใช้สอบถามผู้ปกครอง ผู้ที่ไปสอบสัมภาษณ์ได้รับการฝึกฝนมาแล้วอย่างถี่ แบบทดสอบโปรเกรสซีฟเมทริกของ เรฟเวิน (Raven's Progressive Matrices) ซึ่งใช้วัดความสามารถทางด้านความรู้ (Cognitive Performance) และแบบวัดเจตคติสององค์ประกอบ (A Two-Factor Affective Cognitive Model of Attitude) ใช้วัดเจตคติของนักเรียน ผลการศึกษาพบว่า ความสามารถทางด้านความรู้ เจตคติต่อโรงเรียนของนักเรียนและผู้ปกครองมีความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

สำหรับการศึกษาในประเทศไทย อวยชัย วยสุวรรณ (2521) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกับองค์ประกอบที่อยู่นอกเหนือความสามารถทางสติปัญญา กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา ชั้นปีที่ 4 ปีการศึกษา 2519 จำนวน 238 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ แบบสอบถามทางด้านสถานภาพทางสังคม และเศรษฐกิจส่วนตัวของนิสิต แบบสอบถามเกี่ยวกับกิจกรรมนอกชั้นเรียน และแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับเจตคติด้านต่าง ๆ ผลการศึกษาพบว่า ตัวแปรด้านเจตคติต่อการเรียนและวิชาที่เรียนมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าตัวแปรอื่นที่ศึกษา เช่น กับการศึกษาของ จารุพร สูงสว่าง (2524 : ก-ข) ที่ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับ 4 กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในจังหวัดนครสวรรค์ เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ วิชาภาษาไทย และวิชาวิทยาศาสตร์ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 แบบทดสอบวัดเชาวน์ปัญญา และแบบวัดเจตคติทางการเรียน ผลการศึกษาพบว่า ตัวพยากรณ์ที่ดีในการพยากรณ์ผลการเรียนของนักเรียนได้แก่ เชาวน์ปัญญา นิสัย และเจตคติในการเรียน ซึ่งผลการศึกษาสอดคล้องกับการศึกษาของ สุวิมล ว่องวานิช (2523 : ก-ข) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ทุกองค์ประกอบด้านเชาวน์ปัญญา ปัญหาคส่วนตัว นิสัย และเจตคติในการเรียน กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และพบว่า ตัวพยากรณ์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีที่สุดประกอบด้วย เชาวน์ปัญญา นิสัยทางการเรียน และปัญหาคส่วนตัวด้านความรู้ลึกลับนึกคิดเกี่ยวกับตนเอง ในปีต่อมา

สุวิมล เคนสุนทร (2525) ศึกษาหัวแปรด้านจิตวิทยาที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ปีการศึกษา 2524 จำนวน 1031 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ แบบสอบถามสภาพส่วนตัวของนักเรียน แบบตรวจสอบความสนใจในแผนการเรียน แบบวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และแบบสำรวจนิสัยและเจตคติในการเรียน ผลการศึกษาพบว่า นิสัยและเจตคติในการเรียนเป็นตัวพยากรณ์ที่ดีในการพยากรณ์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในแผนการเรียนวิทยาศาสตร์ แผนการเรียนศิลปศาสตร์ แผนการเรียนเกษตรกรรม แผนการเรียนช่างอุตสาหกรรม แผนการเรียนพาณิชยกรรม แผนการเรียนศิลปกรรมและเกรดเฉลี่ยวิชาเลือกในแผนการเรียนศิลปหัตถกรรม

ต่อมาในปี พ.ศ. 2526 วาสุกรี รัชชกุล (2526) ศึกษาความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับลักษณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์สูง กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง จำนวน 42 คน นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ จำนวน 387 คน ครูผู้สอนวิชาคณิตศาสตร์ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 38 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ แบบสอบถามสองฉบับ ใช้กับครูและนักเรียนคนละฉบับ ผลการศึกษาพบว่า ลักษณะของนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์สูงมีสี่ด้าน คือ ด้านสติปัญญา ด้านเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ ด้านบุคลิกภาพ และค่านิสัยในการเรียน

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

ในทางจิตวิทยาสาเหตุที่สำคัญประการหนึ่งซึ่งมีผลต่อพฤติกรรม คือ เป็นตัวผลักดันให้บุคคลแต่ละคนมีเป้าหมายต่าง ๆ กันนั้นได้แก่ แรงจูงใจ (Motive) ซึ่งมีลักษณะที่แรงจูงใจมีเป้าหมายสำคัญต่อพฤติกรรมการเรียนรู้และอื่น ๆ นักเรียนที่ตั้งใจเรียนสูงมักประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ มีพฤติกรรมเป็นที่พึงปรารถนาตามมาตรฐานของสังคม นักเรียนที่ขาดความสนใจหรือไม่ ตั้งใจเรียนก็จะไม่ถึงเป้าหมาย พฤติกรรมที่ตามมาภายหลังก็จะ เป็นปัญหา (เพื่อนันท์ โภกนถ 2514 : 2 อ้างอิงมาจาก Hill)

เมอเรีย (Murray 1966 : 19) เป็นบุคคลแรกที่กล่าวถึงความต้องการผลสัมฤทธิ์ว่า เป็นความต้องการที่มีอยู่ในมนุษย์ทุกคน เป็นความต้องการที่จะเอาชนะอุปสรรคฝ่าฟันกระทำสิ่งที่ยาก ๆ ให้สำเร็จ เขาอธิบายว่า เป็นความปรารถนาหรือแนวโน้มที่จะกระทำสิ่งใด ๆ ให้สำเร็จโดยเร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้ ต่อมา แอทกินสัน (Atkinson 1966 : 240-241) กล่าวถึงแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์เป็นแรงผลักดันที่เกิดขึ้นเมื่อบุคคลรู้สึกว่า การกระทำของตนจะต้องได้รับการประเมินจากตัวเองหรือบุคคลอื่น โดยเทียบกับมาตรฐานอันดีเยี่ยม ผลจากการประเมินอาจเป็นสิ่งพอใจเมื่อกระทำสำเร็จ หรือไม่พอใจเมื่อกระทำไม่สำเร็จก็ได้ ส่วน ฮิลการ์ด (Hilgard 1967 : 153) กล่าวว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์เป็นแรงชนิดหนึ่งที่ทำให้บุคคลมีการกระทำเพื่อบรรลุเป้าหมายด้วยมาตรฐานอันดีเยี่ยม แต่ ลินด์เกรน (Lindgren 1967 : 31-34) เน้นในรูปของความต้องการความสำเร็จ (Need for Achievement) เขียนย่อว่า N-Ach ซึ่งเปรียบได้กับความต้องการขั้นที่เรียกว่า Self-Actualization ของ มาสโลว์ (Maslow) คือความต้องการขั้นสูงที่จะเข้าใจตนเองในทุกคน และปรารถนาที่จะใช้ความสามารถเหล่านั้นอย่างเต็มที่

แนวคิดที่สำคัญของทฤษฎีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ซึ่งนักจิตวิทยาได้เสนอไว้หลายคน จะนำมากล่าวเพียงบางคน ดังนี้

กิลฟอร์ด (Guilford 1959 : 437-439) กล่าวถึง ลักษณะของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ว่าประกอบด้วย

1. ความทะเยอทะยานโดยทั่วไป คือความปรารถนาที่จะกระทำกิจกรรมให้สำเร็จ
2. ความเพียรพยายาม ใฝ่แท้ พยายามทำงานให้เป็นผลสำเร็จ
3. ความอดทนเต็มใจที่จะลำบาก แม้จะยากเย็นเพียงใดก็ตามเพื่อมุ่งทำกิจการ

แมคเคลแลนด์ (McClelland 1961 : 36-62) ได้เน้นแรงจูงใจทางสังคมสามประเภทคือ

1. แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (Achievement Motive) คือความปรารถนาที่จะกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี โดยพยายามแข่งกับมาตรฐานอันดีเยี่ยม มีความสบายใจเมื่อประสบความสำเร็จ มีความกังวลใจเมื่อพบกับความล้มเหลว

2. แรงจูงใจใฝ่สัมพันธ (Affiliation Motive) คือความปรารถนาที่จะเป็นที่ยอมรับของบุคคลอื่น ต้องการเป็นที่นิยมชมชอบของบุคคลอื่น สิ่งเหล่านี้เป็นแรงจูงใจที่จะทำให้บุคคลแสดงพฤติกรรม เพื่อให้ได้มาซึ่งการยอมรับจากบุคคลอื่น

3. แรงจูงใจใฝ่อำนาจ (Power Motive) คือความปรารถนาที่จะได้มาซึ่งอิทธิพลที่เหนือกว่าคนอื่น ๆ ในสังคม ทำให้บุคคลแสวงหาอำนาจ เพราะจะเกิดความรู้สึกภาคภูมิใจหากทำอะไรได้เหนือคนอื่น

แรงจูงใจทั้งสามประการนี้ แมคเคลลแลนค์ เน้นแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มากกว่าแรงจูงใจด้านอื่น เพราะเห็นว่าแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีความสำคัญมากที่สุดสำหรับเศรษฐกิจของประเทศสอดคล้องกับคำกล่าวของ ประสาท บันทวังกูร (2516 : 3) ที่กล่าวว่าแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์เป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะส่งเสริมให้กิจกรรมต่าง ๆ ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมด้านการเรียนหรือด้านการทำงาน

แอทกินสัน (Atkinson 1964 : 264) กล่าวว่า สิ่งกระตุ้นที่จะให้บุคคลประกอบกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อมุ่งผลสัมฤทธิ์ (TA) ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบสามประการคือ

1. สิ่งโน้มน้าวจิตใจที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ (TS) ได้แก่ ผลคูณของแรงจูงใจที่มุ่งสู่ความสำเร็จ (MS) ความเข้มของความมุ่งหวังหรือโอกาสที่จะประสบความสำเร็จ (PS) ค่าของสิ่งล่อใจ (Incentive Value) ที่เป็นเป้าหมายของความสำเร็จ (IS)

2. สิ่งโน้มน้าวจิตใจที่จะหลีกเลี่ยงความล้มเหลว (TF) ได้แก่ ผลคูณของแรงจูงใจที่จะหลีกเลี่ยงความล้มเหลว (MOF) โอกาสที่จะประสบความล้มเหลว (PF) ค่าของสิ่งล่อใจที่เป็นเป้าหมายของความล้มเหลว (IF)

3. องค์ประกอบจากภายนอก (Extrinsic Tendency = Text) ซึ่งจะช่วยให้บุคคลเกิดความปรารถนาอยากประกอบกิจกรรมนั้น ๆ

จากแนวคิดของ แอทกินสัน สามารถเขียนในรูปสมการได้ดังนี้

$$TA = TS + TF + \text{Text}$$

$$= (MS \times PS \times IS) + (MOF \times PF \times IF) + \text{Text}$$

ในเรื่องเกี่ยวกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ได้มีผู้ทำการศึกษาไว้หลายคน ดังที่ พาร์กเกอร์สัน และคณะ (Parkerson and et.al. 1984 : 638-647) ได้ทำการวิจัยหา รูปแบบของความสัมพันธ์เชิงเหตุผลของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (Causal Models of Education Achievement) กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนระดับ 5 ถึง 8 จำนวน 882 คน จากโรงเรียนในรัฐชิคาโก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์วิชา วิทยาศาสตร์ ซึ่งแบ่งเป็นเจ็ดด้าน ผลการวิจัยพบว่า สิ่งแวดล้อมที่บ้าน กลุ่มเพื่อน สภาพฐานะ ความสามารถ สิ่งแวดล้อมทางสังคม เวลาที่ใช้ในการทำงาน แรงจูงใจ วิธีสอน ผลรวมของค่า สหสัมพันธ์ของตัวแปรเหล่านี้มีค่าเป็นบวก นั่นคือมีความสัมพันธ์กันในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติกับผลสัมฤทธิ์วิชาวิทยาศาสตร์

ในประเทศไทย สุวิมล เคนสุนทร (2525) ศึกษาตัวแปรด้านจิตวิทยาที่ส่งผล ต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายใน แผนการเรียนต่าง ๆ เกือบทุกแผนการเรียน ต่อมา ใญ่พิมล คุศิริวิเชียร (2526) ศึกษา องค์ประกอบที่อยู่นอกเหนือความสามารถทางสติปัญญาที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชา คณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2525 จากโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยและสังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 368 คน เครื่องมือที่ใช้มีสี่ประเภทได้แก่ แบบทดสอบวัดผล สัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับตัวนักเรียน แบบ สอบถามด้านเศรษฐกิจและสังคมของนักเรียน และแบบสอบถามทางด้านกิจกรรมนอกชั้นเรียน ผลการศึกษาพบว่า ตัวพยากรณ์ที่สำคัญสำหรับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ได้แก่ ระดับการ ศึกษาของมารดา ความสนใจในวิชาคณิตศาสตร์ รายได้ของครอบครัว การอ่านหนังสือพิมพ์ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ ตัวแปรเหล่านี้มีความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงกับ ผลสัมฤทธิ์ในวิชาคณิตศาสตร์ ผลการวิจัยสอดคล้องกับ สุจินดา จันทวรรณ (2528) ที่ศึกษา

พบว่าแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์เป็นตัวแปรตัวหนึ่งในหลายตัวที่ร่วมกันพยากรณ์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในจังหวัดสตูล และในปีเดียวกันนี้ ปาจรีย์ วัชชวัลลภ (2528) ได้ศึกษาอิทธิพลขององค์ประกอบด้านลักษณะของนักเรียน สภาพแวดล้อมทางบ้าน และสภาพแวดล้อมทางโรงเรียน ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 617 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาได้แก่ แบบสอบถามแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์แบบสลาเตียมโนภาพเกี่ยวกับตนเอง แบบสอบถามเจตคติต่อวิชาที่ให้ แบบสอบถามคุณภาพของการสอน แบบสอบถามสภาพแวดล้อมทางบ้าน แบบสำรวจพฤติกรรม ความเป็นผู้นำของครูใหญ่ และแบบสอบถามมาตรฐานวัดความฉันทินทางการเรียน ผลการศึกษาพบว่า ตัวแปรที่มีอิทธิพลในรูปที่เป็นสาเหตุ (Casual Model) ต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยทางอ้อมได้แก่ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

3. เอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับความวิตกกังวล

บุคคลต่าง ๆ ได้ให้คำนิยามและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความวิตกกังวลไว้หลายคน อาทิ ชูชีพ อ่อนโกลสงู (2516 : 7) ให้ความหมายความวิตกกังวลไว้ว่า หมายถึงสภาพทางอารมณ์ของบุคคลที่แสดงถึงความไม่สบายใจ ตึงเครียด หรือเกิดความกลัวเมื่อมีสิ่งเร้าให้เกิดความรู้สึก หรืออยู่ในสภาพทางอารมณ์ดังกล่าว บุคคลจะแสดงอาการหม่นหมอง เศร้าซึม เคร่งเครียด หงุดหงิด กังวลใจ สำหรับ สมชัย วงษ์นายะ (2524 : 97 อ้างอิงมาจาก Levitt 1967 : 115) กล่าวถึงทฤษฎีของ เยล (Yale) ไว้ว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีความสัมพันธ์กับความวิตกกังวลผู้ที่มีความวิตกกังวลสูงจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ และจะทำงานที่ยากได้ไม่ดีเท่ากับผู้ที่มีความวิตกกังวลต่ำ ส่วน จีระ เจริญสุขวิมล (2527 : 10) กล่าวว่า ความวิตกกังวลนั้นจัดได้ว่าเป็นความกลัวชนิดหนึ่ง แต่ความกลัวนี้ทำสาเหตุไม่ได้ ผู้ที่มีความวิตกกังวลจะมีความรู้สึกไม่สบายใจ หลบคิดมาก และ บังอร ภูวภิรมย์ขำญู (2526 : 90-92) อ้างความคิดของ ฟรอยด์ (Freud) ว่า ความวิตกกังวลมีสามประเภท ได้แก่

1. ความวิตกกังวลในสภาพที่เป็นจริง (Reality Anxiety) เป็นความกลัวที่มีต่ออันตรายแท้จริงในโลกภายนอก ถือเป็นความวิตกกังวลพื้นฐาน

2. ความวิตกกังวลเชิงประสาท (Neurotic Anxiety) เป็นความกลัวว่าสิ่งต่างๆ จะหลุดพ้นจากการควบคุม และทำให้เราต้องกระทำในสิ่งที่ไม่ถูกต้อง อาจมีอาการโศก ความวิตกกังวลแบบนี้มีรากฐานมาจากความวิตกกังวลชนิดแรก

3. ความวิตกกังวลเชิงจริยธรรม (Moral Anxiety) หรือแบบรู้สึกผิด (Feeling of Guilt) เป็นความกลัวที่มีต่อความรู้สึกผิดชอบชั่วดี ละอายต่อความผิดที่ตนกระทำลงไป หรือแม้แต่เพียงความคิดที่จะกระทำเท่านั้นก็ตาม เพราะกลัวจะขัดกับศีลธรรมที่ตนยึดปฏิบัติมา

ประมวล คีตคินสัน (2511 : 110-112) ได้รวบรวมและสรุปทฤษฎีความวิตกกังวลของ ฟรอยด์ (Freud) ฮอร์นีย์ (Horney) และ ซัลลิแวน (Sullivan) ไว้ว่า ฟรอยด์ กล่าวว่า ความวิตกกังวลของเด็กเกิดขึ้นอันเนื่องมาแต่ความกลัวว่าจะถูกพลัดพรากจากแม่ ทั้งนี้ยอมเกี่ยวข้องไปถึงสาเหตุดั้งเดิม คือความกลัวพ่ออันเนื่องมาจากปมอติปัส แต่ ฮอร์นีย์ กล่าวว่า ความวิตกกังวลเรื่องแรกเกิดจากการช่วยตัวเองไม่ได้ในยามที่ต้องเผชิญกับโลกที่ปราศจากความเป็นมิตร ไร้ยุติธรรม และไม่พึงปรารถนา และยามที่ต้องเผชิญกับสิ่งแวดล้อมซึ่งกีดขวางไม่ให้เด็กใช้ความพยายามที่จะเป็นตัวของตัวเอง ภาวะที่ขัดขวางความเจริญเติบโตโดยอิสระของเด็กนั้นไม่ใช่เกิดจากผู้ใหญ่ที่ดู หรือกระทำรุนแรงเอากับเด็กเท่านั้น แต่อาจเกิดขึ้นได้เมื่อผู้ใหญ่หมกมุ่นอยู่แต่ปัญหาของงาน หรือความวิตกกังวลของตน จนกระทั่งไม่มีเวลาให้แกการสังเกต รับรู้และสนับสนุนให้กำลังใจเด็ก สำหรับ ซัลลิแวน กล่าวว่า ความวิตกกังวลจะเกิดขึ้นจากความไม่เห็นดีเห็นชอบจากบุคคลสำคัญในชีวิตของเด็ก เมื่อผู้ที่มีความสำคัญต่อชีวิตของเด็กมีเจตคติต่อเด็กอย่างไร เด็กก็จะมีเจตคติทำนองเดียวกันนั้นตลอดไป เพราะเขาเชื่อว่าเด็กจะตีราคาตนเองตามที่คุณคิดและรู้สึกเกี่ยวกับเด็ก นอกจากนี้ คาแกน (Kagan : 1976 : 295-302) กล่าวว่า ความวิตกกังวลเป็นสภาพที่บุคคลรู้สึกไม่สบายใจ นอกเหนือจากกังวลถึงอะไร ซึ่งมีความหมายใกล้เคียงกับความกลัว แต่ยากที่จะแยกสองคำนี้ออกจากกัน สาเหตุที่เกิดความวิตกกังวลเนื่องมาจากการขาดความสุข แต่ส่วนใหญ่จะหาสาเหตุไม่พบ เพียงแต่รู้ว่ามีความวิตกกังวล (worry) ไม่สบายใจ (tense) รู้สึกเศร้าสร้อย (Blue) อารมณ์ขึ้นลง (Mood Jumpy) มีอาการเฉื่อยช้าในการโต้ตอบ โกรธง่าย คาแกน กล่าวถึงสาเหตุทั่วไปที่ทำให้เกิดความวิตกกังวลไว้ว่ามีสี่ประการ คือ

1. บุคคลปะทะกับสภาวะที่ไม่รู้ตัวมาก่อนก่อให้เกิดความสับสน ไม่เข้าใจในทันที
2. เมื่อบุคคลพบกับเหตุการณ์ที่ยากแก่การทำนาย เช่น พบการสอนที่ยาก งานที่ยุ่งยากในการวิเคราะห์ เป็นต้น
3. มีความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจากความคิดหรือพฤติกรรมที่จะทำหรือไม่สามารถจะเลือกตัดสินใจได้จนเกิดความขัดแย้งขึ้น
4. มีความคิดเห็นขัดกันในตัวเอง เช่น มีความคิดจะช่วยเหลือคนอื่น ในขณะที่เดียวกันก็ต้องค้นหาเลี้ยงชีพตนเอง และรับผิดชอบครอบครัว จึงเกิดความไม่แน่นอน

จากผลการศึกษาของ คีลลิง (Keeling 1974 : 15-18) ที่ได้ศึกษาความวิตกกังวลที่เกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับ 1 ในประเทศนิวซีแลนด์ จำนวน 246 คน โดยใช้เครื่องมือในการศึกษาห้าประเภท ได้แก่ แบบทดสอบโอทิส ฟอรัมเอ (Otis I.Q.-Form A) ใช้วัดความสามารถทางสมอง แบบทดสอบวัดความก้าวหน้าในวิชา (PAT) แบบทดสอบวัดความวิตกกังวลทั่วไปสำหรับเด็ก (GASC) แบบทดสอบวัดความวิตกกังวลในการสอบ (TASC) และแบบทดสอบวัดความวิตกกังวลในการเรียนคณิตศาสตร์ ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ต่ำ จะมีคะแนนความวิตกกังวลสูงในทุก ๆ ประเภทของความวิตกกังวล คือ ความวิตกกังวลทั่วไป ความวิตกกังวลในการสอบ และความวิตกกังวลในการเรียนคณิตศาสตร์ ในเรื่องความวิตกกังวลนี้ คูลเลอร์ และ โฮลาฮัน (Culler and Holahan 1980 : 16-19) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความวิตกกังวล ความสามารถทางการเรียน และผลของการเรียนที่สัมพันธ์กับพฤติกรรม กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ในมหาวิทยาลัยเท็กซัส ซึ่งกำลังเรียนวิชาจิตวิทยา จำนวน 66 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาได้แก่ แบบทดสอบวัดความวิตกกังวล (Test Anxiety Scale = TAS) ของ ซารานัน ฮีเคอร์ซัน และ ไนแมน (TAS; Sarason, Pederson & Nyman 1968) ผลการศึกษาพบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญระหว่างเกรดที่ได้กับนักเรียนที่มีความวิตกกังวลสูงและต่ำ นั่นคือ ความวิตกกังวลของนักศึกษามีความสัมพันธ์กับเกรดที่ได้ลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ในประเทศไทย สุนันท์ สลโกสม (25:6) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความถนัดทางการเรียน การปรับตัว ความตั้งใจเรียน ความวิตกกังวลในการเรียน กับผลสัมฤทธิ์ทาง

ACC. No. 60594
DATE RECEIVED 13 ก.ย. 2532
CALL No.

การเรียนวิชาคณิตศาสตร์ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 ปีการศึกษา 2513 ของโรงเรียนในกรุงเทพมหานคร จำนวน 753 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาได้แก่ แบบทดสอบความถนัดทางการเรียน สี่ฉบับ แบบทดสอบวัดความวิตกกังวล แบบทดสอบความตั้งใจและการปรับตัว และแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 ผลการศึกษาพบว่า ความวิตกกังวลในการเรียนมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ในทางลบ อย่างมีนัยสำคัญ

4. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบ

ความรับผิดชอบเป็นคุณลักษณะที่ผู้ประกอบการหนึ่งควรส่งเสริมให้เกิดขึ้นในเด็ก เพราะเป็นคุณลักษณะอันพึงปรารถนาในสังคม ทั้งนี้เพราะว่าการที่บุคคลมีความรับผิดชอบย่อม จะช่วยให้การทำงานประสบความสำเร็จ ก่อให้เกิดความก้าวหน้าในการทำงาน หรือประสบความสำเร็จในการเรียน ในเรื่องความรับผิดชอบนี้ผู้ให้ความหมายไว้มากมาย ฟังก์ และ แวกแนลส์ (Funk and Wagnalls 1961 : 1073) ให้ความหมายของความรับผิดชอบว่า หมายถึง การแสดงออกซึ่งความรับผิดชอบในการกระทำของตน มีความซื่อสัตย์ไว้วางใจได้ สามารถทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ และยังหมายถึงความสามารถในการตอบสนองต่อหน้าที่หรือ ข้อตกลงที่ตั้งไว้ตามอุดมคติของศีลธรรมและหลักธรรมอีกด้วย สอดคล้องกับคำกล่าวของ แคทเทล (Cattell 1963) ที่กล่าวถึงบุคคลที่มีความรับผิดชอบไว้ว่า คือบุคคลที่รับผิดชอบ ในหน้าที่ มีความบากบั่นพากเพียรถือศักดิ์ศรีของตนในกฎเกณฑ์ ลักษณะผู้มีความรับผิดชอบน้อยคือ คนที่ถือความสะดวกเป็นเกณฑ์หลักเลี้ยงชีพบ้างก็ ชาวล แพร์คูล (2514 : 33) ให้ความหมายของความรับผิดชอบในรูปของพฤติกรรมไว้ว่า ความรับผิดชอบ หมายถึง ความสนใจ ความตั้งใจที่จะทำงาน และติดตามผลงานที่ได้ทำไปแล้วเพื่อปรับปรุงแก้ไขให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ยอมรับในสิ่งที่ตนเองกระทำลงไปทั้งในคำที่เป็นผลดีและผลเสีย โดยแสดงออกในรูป การปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายด้วยความเต็มใจ ปฏิบัติงานด้วยความระมัดระวังอย่างมีจุดมุ่งหมาย เพื่อให้ได้รับผลสำเร็จตามที่ได้รับมอบหมาย คำเดียวกันนี้ ชานาญ นิสาร์ตัน (2524 : 53) ให้ความหมายไว้ว่า คือการยอมรับรู้และสำนึกในการกระทำของตน ยอมรับผลแห่งการกระทำ ของตนด้วยความเต็มใจ ไม่ว่าจะเป็ผลดีหรือผลร้าย ไม่ว่าจะกระทำผิดหรือกระทำถูก ไม่ได้อ ความรับผิดชอบไปให้ผู้อื่น

คู่มือการปลูกฝังและเสริมสร้างค่านิยมพื้นฐาน (ม.ป.ป. : 53) ให้ความหมายความ
 รับผิดชอบไว้ว่า หมายถึง ความมุ่งมั่นตั้งใจปฏิบัติหน้าที่การงานให้บรรลุผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย
 ยอมรับผลการกระทำนั้น และพยายามปรับปรุงการปฏิบัติงานให้ดียิ่งขึ้น และแบ่งความรับผิดชอบออก
 เป็นสี่ด้าน คือ

1. ความรับผิดชอบในการศึกษาเล่าเรียน
2. ความรับผิดชอบต่อสถานศึกษา
3. ความรับผิดชอบต่อครอบครัว
4. ความรับผิดชอบต่อสังคม

สำหรับงานวิจัยในต่างประเทศที่เกี่ยวกับความรับผิดชอบ วัตสัน (Watson 1967 :
 10-12) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพด้านต่าง ๆ ความวิตกกังวลทางการเรียน และผลสัมฤทธิ์
 ทางการเรียนของนักเรียน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชาย จำนวน 300 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง
 3 กลุ่ม ๆ ละ 100 คน กลุ่มแรกเป็นกลุ่มปกติ กลุ่มสองและกลุ่มสามเป็นกลุ่มที่ประสบความล้มเหลว
 ในการปรับตัว เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษามี แบบทดสอบวัดบุคลิกภาพ แบบทดสอบวัดความวิตกกังวล และ
 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ผลการศึกษาพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน
 ในกลุ่มปกติมีความสัมพันธ์กับบุคลิกภาพด้านความรับผิดชอบ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ
 บัตเตอร์เวิร์ท (Butterworth 1974 : 2043-A) ที่ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์
 ทางการอ่าน เจตคติต่อโรงเรียน ความรับผิดชอบต่อตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
 ในแคลิฟอร์เนีย จำนวน 600 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ แบบทดสอบวัดสติปัญญา
 ของ ฮอร์นไคน์ ฟอรัมไอ ทดสอบความสามารถทางถ้อยคำ ผลการวิจัยพบว่า ความรับผิดชอบต่อ
 ตนเอง ผลสัมฤทธิ์ทางการอ่าน และเจตคติต่อโรงเรียน มีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมี
 นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และนักเรียนที่มีความสามารถทั่วไปสูง มีความรับผิดชอบต่อตนเอง
 สูงกว่านักเรียนที่มีความสามารถทั่วไปต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ส่วนในประเทศไทย สมคิด ไชยยันบูรณ์ (2511) ได้ศึกษาบุคลิกภาพของนักเรียน
 กับผลสัมฤทธิ์ในการเรียน โดยใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเสาชิง
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำนวน 52 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถามบุคลิกภาพระดับไฮสกูล
 (High School Personality Questionnaire) ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์
 สูง มีความมั่นคงในอารมณ์ มีความรับผิดชอบ และการบังคับตนเองได้ดีกว่านักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์

ทางการเรียนคำ ต่อมาในปี พ.ศ.2518 อรพินท์ นาคประคิษฐ์ (2518) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกับคุณธรรมแห่งความเป็นพลเมืองดี ใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 ในจังหวัดยะลา จำนวน 295 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลได้แก่แบบสอบถามวัดคุณธรรมแห่งพลเมืองดี แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ วิชาภาษาไทย วิชาหน้าที่พลเมือง ผลการศึกษาพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทั้งสามวิชามีความสัมพันธ์กับคุณธรรมด้านความซื่อสัตย์และด้านความรับผิดชอบอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ยุวดี ฤาชา (2524) ที่ศึกษาสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคลิกภาพ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดลชั้นปีสุดท้าย จำนวน 172 คน ใช้แบบสำรวจบุคลิกภาพแคลฟอร์เนีย ไฮโคโลจิคอล อินเวน เทอร์รี่ (ซี ที ไอ) เก็บข้อมูลด้านบุคลิกภาพ และใช้คะแนนเฉลี่ยตลอดปีเป็นผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พบว่า บุคลิกภาพด้านความรับผิดชอบมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาคณะเภสัชศาสตร์และนักศึกษาคณะแพทยศาสตร์

ในปี พ.ศ.2523 สมโชค พูลนวม (2523) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้สึกรับผิดชอบกับความซื่อสัตย์ของนักเรียน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 886 คน แบ่งเป็นนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงและมีผลสัมฤทธิ์ต่ำ เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาได้แก่ แบบสอบถามความซื่อสัตย์และความรู้สึกรับผิดชอบ ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง มีคะแนนความรับผิดชอบสูงกว่านักเรียนที่มีผลการเรียนต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการศึกษาสอดคล้องกับการศึกษาของ ประณีต สุชอุ่ม (2514) ที่ศึกษามาแล้วว่า ความรู้สึกรับผิดชอบมีความสัมพันธ์กันทางบวกกับความต้องการผลสัมฤทธิ์และผลสัมฤทธิ์

5. เอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับการปรับตัว

การปรับตัว หมายถึง ความพยายามที่จะทำให้เกิดขึ้นซึ่งความสัมพันธ์ระหว่างความต้องการสิ่งเรา และโอกาสที่อยู่ภายในสิ่งแวดล้อมหนึ่ง ๆ หรืออาจกล่าวในอีกความหมายหนึ่งว่าเป็นกระบวนการที่มนุษย์มีปฏิริยาโต้ตอบกับสิ่งแวดล้อมรอบตัว เป็นการปรับตัวเข้ากับปัญหา หรือการปรับสภาพปัญหาที่เ็นอยู่ให้เข้ากับสภาพความต้องการ (Gilmer 1971 : 73) ส่วน สุชา จันน์เอม และ สุรางค์ จันน์เอม (2517 : 188) ให้ความหมายของการปรับตัวว่า

หมายถึงการที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งสามารถทำให้เข้ากับสถานการณ์หรือสภาพของความเป็นอยู่ได้
 อย่างดี ลักษณะทั่วไปของการปรับตัวเองได้และการปรับตัวเองไม่ได้นั้น ย่อมขึ้นกับตัวบุคคลนั้นเอง
 และสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ สุชา จันทน์เอม และ สุรางค์ จันทน์เอม (2518 : 142-143)
 ยังได้อธิบายว่า การปรับตัว คือลักษณะการกระทำในเรื่องความต้องการของมนุษย์ แบ่งออกเป็น
 สองประเภทใหญ่ ๆ คือ ความต้องการทางกาย และความต้องการทางสังคม การที่มนุษย์พยายาม
 ตอบสนองความต้องการของตนเอง ก็เพื่อให้การกระทำของตนเองสอดคล้องกับสังคมและสิ่งแวดล้อม
 ที่เขาอาศัยอยู่ เขาจึงสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข สอดคล้องกับคำกล่าวของ
 สุรชัย โภคิยะกุล (2526 : 10) ที่กล่าวว่า การปรับตัวเป็นกระบวนการทางสังคมและจิตวิทยา
 ที่บุคคลปรับสภาพปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นแก่ตนเองเพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมและ
 สิ่งแวดล้อมอย่างมีความสุข

ทฤษฎีการปรับตัวของ อีริคสัน (ดวงเดือน พันธุ์นาวัน และ เพ็ญแข ประจําปัจจุบัน
 2524 : 10-12) กล่าวว่า นับแต่แรกเกิดบุคคลจะมีพัฒนาการทางอารมณ์ ทางสังคม และบุคลิกภาพ
 ไปจนตลอดชีวิต บุคคลจะมีการปรับตัวอยู่ตลอดเวลา ส่วนจะปรับตัวได้มากหรือน้อยในช่วงอายุใดนั้นย่อม
 ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายอย่าง องค์ประกอบที่สำคัญที่สุดคือ ครอบครัว โดยเฉพาะการอบรม
 เลี้ยงดู การฝึกฝนเล็กตั้งแต่มดเล็ก ๆ และบุคคลแวดล้อมรอบตัวเด็กจะมีส่วนช่วยสนับสนุนหรือส่งเสริม
 ให้เด็กได้ปรับตัวอย่างราบรื่น หรือขัดขวาง หรือผลักดันเด็กไปในทิศทางที่ทำให้ปรับตัวไม่ได้ก็ได้
 การที่เด็กสามารถจะปรับตัวได้ในขั้นแรก ๆ จะมีอิทธิพลต่อความสามารถในการปรับตัวขั้นต่อ ๆ
 ไปของบุคคลนั้นด้วย ทฤษฎีของอีริคสันชี้ให้เห็นความสำคัญของครอบครัวในการวางพื้นฐานทาง
 จิตใจให้แก่บุคคลตั้งแต่ทางร่างกาย ทางความรู้ ความสามารถ และความเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคม

การมีมนุษย์สัมพันธ์มีความสัมพันธ์ต่อการปรับตัว การปรับตัวย่อมจะมีผลต่อความสำเร็จ
 ทางการเรียน ที่กล่าวถึงนี้ด้วยเหตุผลที่ว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีความสัมพันธ์กับการปรับตัว ดังที่
 โบนนี่ (Bonney 1955 : 131-142) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการปรับตัวทางสังคมกับผล
 สัมฤทธิ์ทางการเรียน จากกลุ่มนิสิตในมหาวิทยาลัยโดยใช้เวลาในการศึกษาสองปีพบว่า นิสิตที่ได้รับ
 คะแนนสูงในสังคมมีดี และมีเป้าหมายทางกิจกรรมสังคม มีแนวโน้มที่จะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่า
 นิสิตที่ได้รับคะแนนสังคมมีดีต่ำกว่า แสดงว่านิสิตที่ปรับตัวดีจะมีผลการเรียนที่ดีด้วย นอกจากนี้

แอสซุม และ เลวี (Assum and Levy 1947) เทรฟเวอร์ส (Travers 1955) กิล (Gill 1962) ดีเซนา (Desena 1964) โดนิแวน (Donivan 1965) และ วินเทอร์ (Winter 1969) ต่างศึกษาได้ผลตรงกันว่า นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง และมีความสามารถทางสติปัญญาสูง จะมีความสามารถในการปรับตัวได้ดีกว่านักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ และนักเรียนที่ไม่ประสบความสำเร็จในการเรียน

ในปี ค.ศ.1970 แคนนอน (Canon 1970:143-144) ศึกษาการปรับตัวของนักเรียน กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เพื่อหาตัวพยากรณ์ที่ดีในการพยากรณ์ผลการเรียน กลุ่มตัวอย่างเป็น นักเรียนเกรด 1 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาได้แก่ แบบทดสอบเวคสเลอร์ (Wechsler Intelligence Scale for Children; WISC) แบบทดสอบเมโทรโพลิเดน (Metropolitan Achievement Test; MAT) และแบบการจัดอันดับการปรับตัวของเด็กในระดับเกรด 1 โดยใช้ เกณฑ์การปรับตัวในระดับหนึ่ง (First Grade Adjustment Scale; FGAS) ผลการศึกษา พบว่า คะแนนจากแบบทดสอบสามารถพยากรณ์การปรับตัวได้ดี ในปีต่อมา มอร์แกน (Morgan 1971) ทำการศึกษาการปรับตัวของนักเรียนกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเป็นนักเรียนที่เรียนอยู่ในระหว่างเกรด 4 ถึงเกรด 7 จำนวน 171 คน ใช้ระยะเวลาในการศึกษาสามปี เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ แบบทดสอบการปรับตัว ใช้แบบทดสอบ บุคลิกภาพแคลิฟอร์เนีย (California Test of Personality) แบบทดสอบสภาพทางสังคม (Sociometric Scale) และแบบการจัดอันดับในเรื่องการปรับตัว ผลการศึกษาพบว่า นักเรียน จะมีการปรับตัวดีขึ้นเมื่อเรียนในชั้นที่สูงขึ้น และผู้ที่ปรับตัวได้ดีจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น การปรับตัวมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ในที่ เดียวกันนี้ เดลฟ์ (Delph 1971 : 5026) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ขององค์ประกอบที่ไม่ใช่ สติปัญญา (Non-Intellectual Trait) และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พบว่า ในเรื่องของการปรับตัวได้ผลการวิจัยดังนี้

1. นักเรียนที่มาจากบ้านที่มีฐานะยากจน มีการปรับตัวไม่ดี แม้จะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดี
2. นักเรียนที่มาจากบ้านที่มีรายได้ต่ำ แต่ประสบความสำเร็จทางการเรียนดี จะมีการปรับตัวได้ดี

3. นักเรียนที่มีการปรับตัวดี เป็นเด็กที่ครูประมาณค่าว่า เป็นผู้ที่ประสบความสำเร็จในการเรียน

สำหรับการวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการปรับตัวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่มีผู้ศึกษาในประเทศไทย มีดังนี้

นิภาพร จินดาวงษ์ (2512) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกับความสามารถในการปรับตัวในสังคม กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดเทพศิรินทร์ ปีการศึกษา 2511 โดยใช้แบบสอบถามสังคมมิติ และให้ตอบว่า "ใครเอ่ย" ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง จะมีความสามารถในการปรับตัวได้ดี ส่วนนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ จะมีความสามารถในการปรับตัวต่ำ สอดคล้องกับการศึกษาของ ทองพูล บุญอึ้ง (2516) ที่ได้ศึกษาฐานะทางสังคมมิติ มโนภาพตนเอง และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 จำนวน 94 คน และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 82 คน พบว่า ฐานะทางสังคมมิติของนักเรียนมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ กล่าวคือ ผู้มีฐานะทางสังคมมิติสูงจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง และผู้ที่มีฐานะทางสังคมมิติต่ำ จะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ

อำนวยการ เลิศชัยนที (2514) ทำการวิเคราะห์องค์ประกอบผลการเรียนเฉลี่ยสะสมของนักศึกษา ใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร จำนวน 202 คน เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบทดสอบทางสติปัญญาห้าแบบ แบบทดสอบบุคลิกภาพสี่ฉบับ ผลที่ได้จากการศึกษามีดังนี้

1. ตัวพยากรณ์ที่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ได้แก่ ความเอาใจใส่ทางการศึกษา การปรับตัวทางการศึกษา ภาษาและเจตคติ
2. ตัวแปรที่มีน้ำหนักตัวประกอบผลการเรียนสูงอย่างมีนัยสำคัญ คือ
 - ก. เจตคติ ภาษา ภาพสัมพันธ์ อนุกรมมิติ
 - ข. การปรับตน ความเอาใจใส่ทางการศึกษา ภาษา และความกังวลใจ

พลทรัพย์ วงษ์วานิช (2523) ศึกษาองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนในระดับปริญญาตรี กลุ่มตัวอย่างเป็นครูประจำการ บุคลากรทางการศึกษาที่กำลังศึกษาชั้นปีที่ 2 ปีการศึกษา 2522 ของวิทยาลัยครูในกรุงเทพฯ จำนวน 509 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามซึ่งแบ่งเป็นสามตอน คือ แบบสอบถามข้อมูลทางด้านส่วนตัวและฐานะทางเศรษฐกิจ แบบสอบถามเกี่ยวกับความรู้สึก ความคิดเห็น และการปรับตัวด้านเนื้อหาการเรียน แบบสอบถามการปรับตัวกับอาจารย์ เพื่อน และครอบครัว ผลการศึกษาพบว่า ตัวพยากรณ์ที่ส่งผลกระทบต่อสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง คือ การปรับตัวกับเพื่อน เพศ วิธีเรียน อายุ ระยะเวลาที่จบการศึกษาครั้งสุดท้ายก่อนเข้าเรียนในวิทยาลัยครูนี้ และสถานภาพสมรส ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า การปรับตัวของนักศึกษาที่เพื่อนมีผลสูงที่สุดกับสัมฤทธิ์ผลทางการเรียน สอดคล้องกับการศึกษาของ นางลักษณ ศรีสุวรรณ (2528) ที่พบว่า นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์สูง ส่วนใหญ่มีการปรับตัวได้ดีทั้งต่อบุคคลแวดล้อมและสภาพการณ์

6. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในตนเอง

วินัยในตนเองเป็นคุณลักษณะหนึ่งของบุคคลที่มีผู้ให้ความหมายไว้หลายคน อาทิ กูด (Good 1959 : 176) ให้ความหมายว่า วินัยในตนเองหมายถึง การบังคับควบคุมพฤติกรรมของบุคคล ไม่ใช่บังคับโดยใช้อำนาจภายนอก หากหมายถึงการบังคับโดยใช้อำนาจภายในบุคคลนั่นเอง และเป็นอำนาจอันเกิดจากการเรียนรู้หรือยอมรับในคุณค่าอันใดอันหนึ่ง ซึ่งทำให้บุคคลสามารถบังคับพฤติกรรมของตนเองได้ ส่วน อิงลิช แอน อิงลิช (English and English 1958 : 487) ให้ความหมายว่า วินัยในตนเองหมายถึง ลักษณะการนำตนเองควบคุมหรือบังคับตนเอง โดยอาศัยแรงจูงใจที่สัมพันธ์กับอุดมคติที่บุคคลสร้างขึ้นสำหรับตนเอง หรือเป็นการควบคุมพฤติกรรมของตนเองให้เป็นไปตามความตั้งใจ

นอกจากนี้ สู้ชา จันท์เอม และ สุรางค์ จันท์เอม (2517 : 190) ให้ความหมาย วินัย ไว้ว่า หมายถึง การรู้จักปฏิบัติตามระเบียบและข้อกำหนดกฎเกณฑ์ ซึ่งกลุ่มได้ตกลงกันขึ้นสำหรับสมาชิกปฏิบัติ เพื่อช่วยให้สังคมนั้น ๆ อยู่ด้วยกันอย่างราบรื่นมีความสุขและความสำเร็จ โดยอาศัยการฝึกอบรมให้รู้จักตน รู้จักควบคุมตนเอง วรรณิกา พองงอก (2517 : 9) กล่าวว่า วินัยในตนเองเป็นองค์ประกอบอย่างหนึ่งที่ทำให้บุคคลประสบผลสำเร็จในการทำงาน

และการเรียน เนื่องจากมีความตั้งใจจริง มุ่งมั่น และพยายามนั่นเอง และ วิวาห์วัน มูลสถาน (2523 : 9, 33) ให้ความหมายวินัยในตนเองว่า หมายถึงความสามารถในการบังคับควบคุมอารมณ์ หรือพฤติกรรมของบุคคลด้วยอำนาจภายในของบุคคลนั้น ๆ เพื่อให้พฤติกรรมของตนเป็นไปตามที่ตนมุ่งหวังและตามระเบียบกฎเกณฑ์ของสังคม แม้จะมีสิ่งเร้าจากภายนอก เช่น บุคคลอื่น หรือสิ่งเร้าจากภายในตนเอง เช่น อุปสรรคหรือความปรารถนา แม้จะมีสิ่งเร้ามากระตุ้นก็ไม่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรม หรืออารมณ์ของตนจากที่มุ่งหวังไว้ และ วิวาห์วัน มูลสถาน ได้สรุปลักษณะของบุคคลที่มีวินัยในตนเองไว้ว่าควรมีลักษณะดังนี้

1. มีความรับผิดชอบ
2. มีความเชื่อมั่นในตนเอง
3. มีความรู้สึกผิดชอบ
4. ไม่กังวลใจ
5. มีความตั้งใจจริง
6. มีลักษณะความเป็นผู้นำ
7. มีความซื่อสัตย์จริงใจ

ในปี พ.ศ.2527 ดวงใจ เนตรโรจน์ (2527 : 100) ได้ให้ความหมายของวินัยในตนเองไว้ว่า หมายถึงความสามารถของบุคคลในการควบคุมอารมณ์และพฤติกรรมของตนให้เป็นไปตามที่ตนมุ่งหวังไว้ แต่ทั้งนี้จะต้องไม่กระทำการใด ๆ อันเป็นผลให้เกิดความยุ่งยากแก่ตนในอนาคต และจะต้องเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดความเจริญแก่ตนเองและผู้อื่น โดยไม่ขัดต่อระเบียบของสังคม และไม่ขัดสิทธิของผู้อื่น ดวงใจ เนตรโรจน์ ยังกล่าวอีกว่า บุคคลที่มีวินัยในตนเองจะต้องมีคุณลักษณะดังนี้

1. มีความรู้สึกรับผิดชอบ
2. มีความเชื่อมั่นในตนเอง
3. มีความตั้งใจ
4. มีความอดทน
5. มีความเป็นผู้นำ
6. มีความซื่อสัตย์

วินัยในตนเองเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่จะทำให้บุคคลประสบความสำเร็จในการทำงาน และการเรียน เนื่องจากความตั้งใจจริง ดังที่ วิทลา (Whitla 1969 : 92-93) ได้สรุปผลงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกับบุคลิกภาพ พบว่า นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง จะมีนิสัยการเรียนที่ดี มีเจตคติที่ดีต่อโรงเรียน มีความสนใจในวิชาที่เรียน มีแรงจูงใจที่จะเรียนให้สำเร็จสูง ชอบความเป็นอิสระ ควบคุมตนเองได้ มีความวิตกกังวลน้อย ชอบออกสังคม อารมณ์มั่นคง สำหรับงานวิจัยเกี่ยวกับความมีวินัยในตนเองในต่างประเทศ มีผู้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนที่มีความเชื่อต่างกัน โดยให้ครูบรรยายลักษณะของนักเรียนที่มีความเชื่ออำนาจภายในตนเอง และนักเรียนที่มีความเชื่ออำนาจภายนอกตน กลุ่มตัวอย่างมีจำนวน 40 คน แบ่งเป็นสองกลุ่ม ผลจากการบรรยายลักษณะนักเรียนของครูสรุปได้ว่า นักเรียนที่มีความเชื่ออำนาจภายในตนเองจะมีวินัยแห่งตนมากกว่า ปรับตัวไว้มากกว่า และมีความคล่องมากกว่านักเรียนที่มีความเชื่ออำนาจภายนอกตน (Bryant 1972 : 4854-B)

ส่วนการวิจัยในประเทศไทย ภักธา นิกมานนท์ (2517) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเจตคติต่อการถือศีลห้า ความรู้สึกรับผิดชอบ วินัยในตนเอง ความเกรงใจ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาครูระดับประกาศนียบัตร วิชาการศึกษาระดับปีที่ 1 และปีที่ 2 ปีการศึกษา 2516 วิทยาลัยครูบุรีรัมย์ จำนวน 336 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบทดสอบวัดเจตคติต่อการถือศีลห้า แบบทดสอบวัดความรู้สึกรับผิดชอบ แบบทดสอบวัดวินัยในตนเอง และแบบทดสอบวัดความเกรงใจ ผลการศึกษาพบว่า ความรู้สึกรับผิดชอบ วินัยในตนเอง และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ต่อมา วิวัฒน์ อัสวาณิชย์ (2523) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวินัยในตนเองกับความซื่อสัตย์ของเด็กไทย กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 856 คน ในเขตกรุงเทพมหานคร เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ได้แก่ แบบทดสอบความซื่อสัตย์ และแบบทดสอบวินัยในตนเอง ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง มีวินัยในตนเองและความซื่อสัตย์สูงกว่านักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และในปี พ.ศ. 2526 วาสุกี รัชชกุล (2526) ศึกษาความคิดเห็นของครูและนักเรียนเกี่ยวกับลักษณะ เจาะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์สูง กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 429 คน เป็นนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง 42 คน

และนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่สูงจำนวน 387 คน ครูผู้สอนวิชาคณิตศาสตร์ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 38 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาได้แก่ แบบสอบถามสถานภาพของครู แบบสอบถามสถานภาพของนักเรียน ผลการศึกษาพบว่า ในด้านบุคลิกภาพ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง มีลักษณะเฉพาะต่อไปนี้ค่อนข้างมาก คือ ช่างคิด อขากรู้อยากเห็น มีวินัยในตนเอง ชอบทำอะไรด้วยตนเอง มีความมุ่งมั่นและตั้งใจจริง

7. เอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับลักษณะความเป็นผู้นำ

อิงลิช และ อิงลิช (English and English 1958 : 288-289) กล่าวถึงลักษณะความเป็นผู้นำไว้ดังนี้

1. เป็นลักษณะของบทบาทที่ทำหน้าที่ในการนำ จะไม่คำนึงถึงสถานการณ์เป็นองค์ประกอบในการพิจารณาความเป็นผู้นำ แต่จะพิจารณาคูสมบัติของผู้นำ
2. เป็นผู้ริเริ่มกำหนดแนวทาง หรือควบคุมการกระทำที่มีต่อกลุ่ม หรือต่อบุคคลอื่น เพื่อให้ผู้นับปฏิบัติตามที่ใดกำหนดไว้
3. เป็นการกระทำที่มีอิทธิพลต่อกลุ่ม เพื่อที่จะให้กลุ่มดำเนินการไปตามวัตถุประสงค์ ออร์ดเวย์ (Ordway 1963 : 20) กล่าวว่า การเป็นผู้นำเป็นการใช้สิทธิพลของบุคคลหนึ่งจูงใจคนเพื่อให้อีกคนเกิดความร่วมมือและปฏิบัติงานให้ได้ผลตามความมุ่งหมายที่ตั้งไว้โดยที่บุคคลเหล่านั้นเห็นว่าเป็นสิ่งที่ควรปฏิบัติ แต่ ฮาลปิน (Halpin 1966 : 27-28) ให้ความหมายผู้นำไว้หาประการ คือ
 1. ผู้นำ คือบุคคลที่มีบทบาทหรืออิทธิพลต่อบุคคลในหน่วยงานมากกว่าบุคคลอื่น
 2. ผู้นำ คือบุคคลที่มีบทบาทเหนือคนอื่น
 3. ผู้นำ คือบุคคลที่มีบทบาทสำคัญที่สุดในการทำงาน เพื่อให้งานดำเนินไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้

4. ผู้นำ คือบุคคลที่ได้รับคัดเลือกจากบุคคลอื่น ๆ ให้เป็นผู้นำ
 5. ผู้นำ คือบุคคลที่ดำรงตำแหน่งหัวหน้าหน่วยงาน
- คำเดียวกันนี้ ออร์ด รักษิธรรม (2522 : 187) ให้ความหมายไว้ว่า หมายถึงบุคคลซึ่งได้รับการแต่งตั้งขึ้น หรือได้รับการยกย่องขึ้นให้เป็นหัวหน้าผู้ตัดสินใจ เพราะมีความสามารถใน

การปกครองบังคับบัญชา และสามารถหาผู้ผู้ใต้อำนาจบัญชา หรือผู้ผู้ภายในกลุ่มไปในทางที่ดีหรือไม่ก็ได้ และ ชมภู พึ่งธรรมชาติ ในความหมายของความเป็นผู้นำไว้ว่า หมายถึงบุคลิกภาพของบุคคลที่มีความสามารถในการนำ และดำเนินกิจการของกลุ่มไปสู่เป้าหมายที่กำหนด รวมทั้งความสามารถนำกลุ่มเพื่อแก้ปัญหา รักษาขวัญและกำลังใจของสมาชิกภายในกลุ่มด้วย ชมภู พึ่งธรรมชาติ แบ่งองค์ประกอบของบุคลิกภาพท่านความเป็นผู้นำไว้แปดประการ คือ

1. ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
2. ความยุติธรรม
3. ความรับผิดชอบ
4. ความเชื่อมั่นในตนเอง
5. ความเห็นอกเห็นใจ
6. ความรอบคอบ
7. ความใจกว้าง
8. ความมีวินัยในตนเอง

กัญญา สาทร (2514 : 230) แบ่งประเภทของผู้นำตามแนวคิดของ นีส์วิก (Knezevich) ไว้สามแบบ คือ

1. ผู้นำแบบเผด็จการ (The Autocratic Style) ผู้นำประเภทนี้จะยึดถือตนเองเป็นหลัก เน้นนโยบายของตัวเอง ใจกว้าง ไม่รับฟังความคิดเห็นของบุคคลอื่น
2. ผู้นำแบบประชาธิปไตย (The Democratic Style) ผู้นำประเภทนี้เปิดโอกาสให้ผู้ตามได้แสดงความคิดเห็น หกมรับเสียงส่วนใหญ่ของสมาชิกในกลุ่ม
3. ผู้นำแบบตามสบาย (The Laissez-Faire or Anarchic Style) ผู้นำประเภทนี้ไม่ค่อยจะเข้มงวดหรือจริงจังมากนัก สมาชิกในกลุ่มจะเป็นอย่างไรก็ได้ กลุ่มไม่มีระเบียบกฎเกณฑ์

ผู้นำอีกประเภทหนึ่ง ก็คือผู้นำตามแนวคิดของ ลีไวน์ (Levine) ซึ่ง เสริมศักดิ์ วิชาสารคดี ได้รวบรวมไว้ แบ่งเป็นสี่แบบ คือ

1. ผู้นำโดยความเสนาหา (Charismatic Leader) ผู้นำประเภทนี้อาศัยคุณสมบัติเฉพาะตัวเป็นเครื่องจูงใจให้ผู้อื่นคล้อยตามและทำตามเพื่อผลสำเร็จของงาน

2. ผู้นำแบบองค์การ (Organization Leader) ผู้นำประเภทนี้เน้นหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติเน้นการทำงานตามแบบราชการ ผู้นำแบบองค์การจะเป็นผู้ที่ยอมเสียสละประโยชน์ให้กับส่วนรวม มุ่งความสำเร็จของหน่วยงานเป็นประการสำคัญ

3. ผู้นำแบบผู้เชี่ยวชาญ (Expert Leader) ผู้นำประเภทนี้มักเป็นผู้นำที่มีสติปัญญาสูง มีความเชี่ยวชาญเฉพาะอย่าง และใช้ความสามารถเฉพาะตัวที่มีอยู่นั้นเป็นเครื่องมือช่วยให้ได้เป็นผู้นำ ผู้นำประเภทนี้อาจประสบผลสำเร็จในการทำงาน เนื่องจากมีความสามารถในการปฏิบัติ แต่เนื่องจากมีความสามารถดังกล่าวสูงมากจึงอาจทำให้ผู้อื่นตามไม่ทันก็ได้

4. ผู้นำแบบไม่เป็นพิธีการ (Informal Leader) ผู้นำประเภทนี้เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ผู้นำทรงความคิดเห็น (Opinion Leader) เป็นผู้นำที่มีความใกล้ชิดกับผู้ตาม ทำให้ผู้ตามเกิดความอบอุ่น ตัวของผู้นำมักจะไม่ค่อยได้คิดว่าตนเองเป็นหัวหน้าหรือผู้นำ ความสำเร็จของผู้นำแบบไม่เป็นพิธีการนี้ขึ้นอยู่กับทักษะในการที่จะสื่อความหมาย

ผลการวิจัยของบุคคลหลายคนเกี่ยวกับลักษณะความเป็นผู้นำที่มีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบต่าง ๆ ซึ่ง สตีลคิลล์ (Stogdill 1969 : 91-133) ได้ศึกษาและสรุปไว้ดังนี้

1. ความสามารถทางด้านสติปัญญา ภาษา การตัดสินใจ
2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การงาน การสังคม
3. ความรับผิดชอบ ความเชื่อถือได้ ความเชื่อมั่นในตนเอง
4. ความร่วมมือกับกลุ่ม ความสามารถในการปรับตัว
5. ลักษณะแสดงตัว คนรู้จัก อารมณ์มั่นคงและอารมณ์ขัน
6. ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม

จากการศึกษาของ ครัมโบลท์ (Krumholtz 1957 : 307-314) ที่ได้ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะความเป็นผู้นำกับกิจกรรมนอกหลักสูตรของนักเรียน พบว่า ระหว่างลักษณะความเป็นผู้นำกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความสามารถทั่วไป มีความสัมพันธ์กันอย่างน้อยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และพบว่า ผู้ที่มีความสำเร็จในวิชาการและมีคะแนนผลสัมฤทธิ์

ทางการเรียนอยู่ในระดับสูง มีความโน้มเอียงที่จะเป็นผู้นำได้มากกว่าผู้ที่มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับต่ำ เพราะกลุ่มที่เรียนเก่งจะมีความเชื่อมั่นในตนเองดีกว่าและเข้าสังคมได้ดีกว่า

ในประเทศไทย คำรง ศิริเจริญ (2519) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความคิดสร้างสรรค์ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ ลักษณะความเป็นผู้นำ และความเชื่อที่ขาดหลักฐาน ไขกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียนรัฐบาลในจังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 275 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ แบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ แบบทดสอบวัดลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน แบบสอบถามวัดความเชื่อที่ขาดหลักฐาน และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ ผลการศึกษาพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ ลักษณะความเป็นผู้นำ และความเชื่อที่ขาดหลักฐานไม่มีความสัมพันธ์กันทางสถิติ

8. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อมั่นในตนเอง

ความเชื่อมั่นในตนเองเป็นลักษณะหนึ่งของบุคคลที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการดำเนินชีวิตในแง่ต่าง ๆ ของบุคคลทุกคน สมิธ (Smith 1961 : 185) ให้ความหมายของความเชื่อมั่นในตนเองว่า หมายถึงการพึงพอใจในตนเอง ความภาคภูมิใจในตนเอง หรือการยอมรับตนเอง ความเชื่อมั่นในตนเองจะมีในบุคคลมากน้อยเพียงใดนั้นสามารถพิจารณาได้จากความขัดแย้งระหว่างตนตามความเป็นจริงกับตนตามปณิธาน ถ้าความขัดแย้งเกิดขึ้นมากจะเป็นสาเหตุให้คนรู้สึกว่ามีค่า ไม่เหมาะสม และไม่พึงพอใจในตนเอง อันหมายถึงขาดความเชื่อมั่นในตนเอง เกิดความวิตกกังวล ขาดความอบอุ่นใจและชอบพึ่งผู้อื่นอยู่ตลอดเวลา ไซมอนส์ (Symonds 1964 : 85-86) กล่าวว่า บุคคลที่มีความเชื่อมั่นในตนเองคือบุคคลที่ไม่ยอมจำนนต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด ต่างกับคนที่ขาดความเชื่อมั่นในตนเองจะมีความซลาดกแล้วและไม่แน่ใจในตนเอง ซึ่งใช้เวลาส่วนใหญ่ไปในทางนี้กวาภาพเอาเองในสิ่งที่ตนต้องการหรือปรารถนา การทำสิ่งใดก็ไม่ทำตามลำดับขั้นแห่งความเป็นจริง เนื่องจากเกิดความหวาดกลัว หวั่นวิตกจนกลายเป็นคนทำอะไรไม่เป็น อาจกล่าวได้ว่า ปัจจัยสำคัญที่ทำให้คนขาดความเชื่อมั่นในตนเองคือ ขาดความรู้ ขาดความกล้าหาญ ในทางชอบธรรม และมีความเกียจคร้าน นอกจากนี้ยังอาจเนื่องมาจากความเชื่อที่ฝังลึกอยู่ในจิตใจ

หรือบางทีก็เป็นผลของความล้มเหลวในอดีต ขูซีฟ อ่อนโยกสูง (2516 : 7) ให้ความหมาย ความเชื่อมั่นในตนเองไว้ว่า หมายถึงความแน่ใจหรือมั่นใจ หรือความกล้าหาญของบุคคลที่จะกระทำ สิ่งต่าง ๆ ให้สำเร็จลุล่วงตามที่ได้ตั้งใจไว้ แม้จะมีเหตุการณ์หรือสิ่งอื่นใดมาเป็นอุปสรรคก็ไม่ บังเกิดความท้อถอยแต่อย่างใด ยังคงตั้งใจกระทำสิ่งนั้นต่อไปโดยมั่นใจว่าคุณสามารถจะกระทำ สิ่งที่กระทำอยู่นี้ให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความถูกต้องเหมาะสม ส่วน สมพงษ์ ศิริพัฒน์ (2517 : 6) นิยามว่า ความเชื่อมั่นในตนเองหมายถึงความมั่นใจในการที่กระทำการใด ๆ อย่างองอาจ ซึ่งถ้าตั้งใจทำการสิ่งใดแล้วจะไม่มีใครล้มเหลวหรือวิตกกังวลในความสามารถของตนเอง และ ไม่มีอาการหวั่นไหวกลัวว่าจะถูกคนอื่นติเตียน หรือหาว่านอกคอกนอกทาง แม้จะมีอุปสรรคมาขัดขวาง ก็ไม่ยอมล้มเลิก หรือเปลี่ยนใจแต่อย่างใดทั้งสิ้น นอกจากนี้ สมพงษ์ ศิริพัฒน์ ยังได้สรุปและจัด กลุ่มพฤติกรรมที่แสดงถึงความเชื่อมั่นในตนเองไว้เจ็ดกลุ่มดังนี้

1. กลาพูด กลาแสดงออก และกลาแสดงความคิดเห็น
2. ไม่ขี้อาย ไม่ประหม่า ไม่เคอะเขิน
3. จิตใจมั่นคงเปลี่ยนความเชื่อยาก มั่นใจในความคิดของตนเอง
4. กลาตัดสินใจไม่ลังเล
5. กลาเผชิญกับความจริง
6. มีจิตใจเด็ดเดี่ยวแน่วแน่
7. ไม่วิตกกังวล

ความเชื่อมั่นในตนเองเป็นปัจจัยหนึ่งที่จะส่งเสริมความสำคัญในหน้าที่พลเมือง หรือความสำคัญในทางการเมืองประการหนึ่ง เป็นสิ่งที่แสดงว่าคุณคนนั้นเป็นส่วนหนึ่งของสังคม และมีความหมายต่อสังคม ถ้าบุคคลมีความมั่นใจในตนเองจะเป็นสิ่งสำคัญที่กระตุ้นให้ทุกคนกล้า แสดงออกซึ่งความคิดเห็นต่อทุกสิ่งเกี่ยวกับชีวิตและความอยู่รอดของสังคม แต่ สุชา จันทน์เอม (2521 : 152) กล่าวว่า บุคคลที่มีความเชื่อมั่นในตนเองเป็นบุคคลที่สามารถตัดสินใจได้อย่าง ฉับพลัน ไม่มีจิตใจรวนเร ทั้งนี้จะทำให้มีลักษณะของความเป็นผู้นำ เป็นที่เชื่อถือไว้วางใจของ ผู้คน ทำให้ผู้อื่นอยากทำงานร่วมกับคุณ ส่วน วินัย ธรรมศิลป์ (2527 : 26-27) กล่าวว่า บุคคลที่มีความเชื่อมั่นในตนเองจะกล้าตัดสินใจด้วยตนเอง เมื่อประสบกับปัญหา มีความรับผิดชอบในหน้าที่การงานของคุณสามารถประสบความสำเร็จในการทำงาน ยอมรับประสบการณ์ ใหม่ ๆ และปรับตัวเองให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมได้ดี ซึ่งเป็นบุคลิกภาพอย่างหนึ่งที่ควรปลูกฝังให้

กับนักเรียน วินัย ธรรมศิลป์ ได้แบ่งองค์ประกอบบุคลิกภาพด้านความเชื่อมั่นในตนเองออกเป็นหกด้านได้แก่

1. ด้านจิตใจมั่นคง หมายถึง ลักษณะของบุคคลที่มีจิตใจหนักแน่น แน่วแน่ไม่หวั่นไหว ต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ สามารถควบคุมอารมณ์ให้อยู่ในสภาพปกติได้
 2. ด้านกล้าแสดงออก หมายถึง ลักษณะของบุคคลที่กล้าพูด กล้ากระทำ กล้าแสดงความคิดเห็นในทางที่ถูกต้อง ไม่ขี้อาย ไม่ประหม่า ไม่เคอะเขิน
 3. ด้านเป็นผู้นำ หมายถึง ลักษณะของบุคคลที่มีความเสียสละ ชอบช่วยเหลือผู้อื่น อยู่เสมอ รักความยุติธรรม มีเหตุผล มีความรับผิดชอบ
 4. ด้านกล้าตัดสินใจ หมายถึง ลักษณะของบุคคลที่กล้ากระทำต่อสิ่งต่าง ๆ ด้วยความคิดเห็นของตนเอง ไม่ลังเลใจ และไม่หวั่นไหวต่อคำติชมของผู้อื่น
 5. ด้านกล้าเผชิญความจริง หมายถึง ลักษณะของบุคคลที่กล้ายอมรับสภาพความเป็นจริงของตนเองและสิ่งแวดล้อม มีความพอใจในความสามารถของตนเอง ชอบการต่อสู้แข่งขัน และมีความอดทน
 6. ด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ หมายถึง ลักษณะของบุคคลที่ชอบคิด ชอบกระทำในสิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ อยู่เสมอ ชอบการแก้ปัญหาด้วยตนเอง ไม่พึ่งพาผู้อื่นอยู่ตลอดเวลา
- จากการวิจัยของ วาสุกี รัชกุล (2526) ที่ศึกษาความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับลักษณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์สูง กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์สูง จำนวน 42 คน นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ไม่สูงจำนวน 387 คน ครูผู้สอนวิชาคณิตศาสตร์ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 38 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาได้แก่ แบบสอบถามความคิดเห็น และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า ลักษณะเฉพาะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์สูงมีสี่ด้าน คือ ด้านสติปัญญา ด้านเจตคติทางคณิตศาสตร์ ด้านบุคลิกภาพ และด้านนิสัยในการเรียน เฉพาะด้านบุคลิกภาพพบว่านักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์สูงเป็นคนอยากรู้อยากเห็น มีความมุ่งมั่นและตั้งใจจริง ช่างคิด ชอบทำอะไรด้วยตนเอง เชื่อมั่นในตนเอง ช่างสังเกต มีวินัยในตนเอง ตรงต่อเวลา และมีความรอบคอบ

สำหรับการศึกษาตัวแปรด้านความเชื่อมั่นในตนเองกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่มีความสัมพันธ์กันโดยตรงนี้ ยังไม่มีผู้ใดทำการศึกษามากจะศึกษาความเชื่อมั่นในตนเองกับบุคลิกภาพด้านอื่น เช่น ความเชื่อมั่นในตนเองกับความเกรงใจ ความเชื่อมั่นในตนเองกับการอบรมเลี้ยงดู ความเชื่อมั่นในตนเองกับความวิตกกังวล ความรับผิดชอบ และความมีวินัยในตนเอง แต่จากผลการศึกษาเกี่ยวกับด้านนี้มีผู้ศึกษาลักษณะที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้มาแล้ว ทำให้ผู้วิจัยมีความเชื่อว่าความเชื่อมั่นในตนเองมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ดังนั้นผู้วิจัยจึงทำการศึกษาความเชื่อมั่นในตนเองกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในครั้งนี้

9. เอกสารงานวิจัยเกี่ยวกับการปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน

ในวงการศึกษาค้นคว้าให้ความสนใจเรื่อง การปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนมากขึ้น เพราะความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับนักเรียนจะก่อให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน ช่วยให้การเรียนการสอนได้ผลดีมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ครูที่มีความรักความใกล้ชิดสนิทสนมและเป็นกันเองกับนักเรียน คอยให้ความช่วยเหลือด้วยความเต็มใจจะทำให้นักเรียนรู้สึกสบายใจในการทำความเข้าใจบทเรียน นักเรียนจะไม่มีความหวาดกลัว แต่จะมีความรู้สึกไว้อ่อนโยนพลอย (อภาพร เจริญประภาพงษ์ 2528 : 7)

การปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน หมายถึง พฤติกรรมที่ครูมีต่อนักเรียนและพฤติกรรมที่นักเรียนมีต่อครูทั้งในด้านการเรียนการสอนและการปกครองชั้นเรียน ซึ่งแยกออกเป็นสามลักษณะ คือ การปฏิสัมพันธ์แบบประชาธิปไตย การปฏิสัมพันธ์แบบอัตตาธิปไตย และการปฏิสัมพันธ์แบบปล่อยปละละเลย (สมบูรณ์ ทองศิลป์ 2519 : 6)

มีผู้กล่าวถึงความสำคัญของการปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนไว้หลายรูปแบบ ดังที่ อีเบล (Ebel 1966 : 15-25) กล่าวว่า งานของครูมีสองลักษณะ คือ ลักษณะทางความรู้ (Intellectual) และลักษณะของมนุษยสัมพันธ์ (Human Relationship) ครูจะต้องเป็นผู้มีความรู้และขณะเดียวกันก็เป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ดีด้วย จึงจะเป็นผู้ที่ประสบความสำเร็จ แต่ อาร์โนลด์ (สมบูรณ์ ทองศิลป์ 2519 : อ้างอิงจาก Arnold 1969 : 143-144) กล่าวว่า ลักษณะที่สำคัญที่สุดของครูกับนักเรียนในการเรียนการสอนคือ การปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน ทั้งนี้เพราะใน

การเรียนการสอนครูกับนักเรียนจะต้องมีการโต้ตอบกันอยู่ตลอดเวลา ถ้าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหยุดนิ่ง ไม่ยอมรับรู้ก็จะเกิดการ เรียนการสอนขึ้นไม่ได้ นักการศึกษาทราบดีว่า ลักษณะที่สำคัญที่สุดของการสอนคือ การปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นระหว่างครูกับนักเรียน

การปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนแบ่งตามแนวคิดของ เลวิน (Lewin) ลิปเปท (Lippit) และ ไวน์ (White) ได้สามประเภท (กอ สวัสดิ์พานิชย์ และคณะ 2512 : 178-181) คือการปฏิสัมพันธ์แบบอิตาชิปไตย (Autocracy) การปฏิสัมพันธ์แบบประชาธิปไตย (Democracy) และการปฏิสัมพันธ์แบบปล่อยปละละเลย (Laissez-Faire) เลวิน ลิปเปท และ ไวน์ ได้ทำการศึกษากับนักเรียนเกรด 5-6 โดยแบ่งนักเรียนออกเป็นสามกลุ่ม ให้แต่ละกลุ่มมีครูที่สอนหรือปฏิสัมพันธ์กับนักเรียนแต่ละแบบ ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้

1. กลุ่มที่มีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนแบบอิตาชิปไตย ครูเป็นผู้กำหนดเนื้อหา วิธีการสอน และกิจกรรมทุกอย่างเอง ครูมอบหมายงานใดให้นักเรียนต้องปฏิบัติตาม ครูไม่รับฟังความคิดเห็นของนักเรียน การปฏิสัมพันธ์แบบนี้ให้ผลดีในการ เรียนนักเรียนทำงานสำเร็จและมีผลสัมฤทธิ์ในการ เรียนดี แต่ในค่านิยมบุคลิกภาพกลับไม่เป็นผลดี
 2. กลุ่มที่มีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนแบบประชาธิปไตย ครูจะคำนึงถึงนักเรียน และให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการ วางแผนจัดกิจกรรมต่าง ๆ นักเรียนเป็นผู้ปฏิบัติครูจะคอยแนะนำช่วยเหลือให้การปฏิบัติงาน หรือการเรียนเป็นไปโดยถูกต้อง มีกิจกรรมที่เหมาะสม ครูรับฟังความคิดเห็นของนักเรียน มีการยอมรับซึ่งกันและกัน การปฏิสัมพันธ์แบบนี้ทำให้งานสำเร็จ นักเรียนมีความร่วมมือและเคารพซึ่งกันและกัน ผลการทำงานดี มีความสำเร็จในการ เรียน
 3. กลุ่มที่มีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนแบบปล่อยปละละเลย ครูไม่ค่อยเอาใจใส่กับนักเรียนสมไปตามเรื่องตามราว ปล่อยให้เด็กทำตามความพอใจ การปฏิสัมพันธ์แบบนี้ทำให้การเรียนของนักเรียนไม่ได้ผลดี งานไม่สำเร็จ และไม่ส่งเสริมบุคลิกภาพที่ดีให้แก่กับนักเรียนจะเป็นคนทำงานไม่เป็น ไม่รู้จักรับผิดชอบ ไขว่ไขว่ไม่ได้ และไม่สามารถเป็นผู้นำที่ดีได้
- สำหรับในเรื่องการปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนมีนักการศึกษาและนักวิจัยได้แสดงความคิดเห็น และได้ศึกษาไว้หลายคน เป็นต้นว่า ฟินิจ นีวาตะบุตร (2519 : 41 อ้างอิงมาจาก Yee, Albert H. 1971 : 41-42) กล่าวว่า เฟลนเดอร์ (Flanders) มีความเห็นว่า

การปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสอดคล้องกับคำกล่าวของ โจเซฟ (Joseph 1968 : 117-122) ที่ได้แสดงความคิดเห็นไว้ว่า การปฏิสัมพันธ์ของครูกับนักเรียนแบบประชาธิปไตย ช่วยให้นักเรียนมีประสิทธิภาพในการเรียนสูง และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ประคอง ประสิทธิ์พร (2519) ที่ศึกษาการปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน พบว่าการปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนแบบประชาธิปไตย ทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง และมีบุคลิกภาพที่จัดว่ามีการปรับตัวดี ส่วนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนแบบอัตตาธิปไตย จะทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำเช่นกัน แต่ทางด้านบุคลิกภาพนักเรียนจะมีบุคลิกภาพที่จัดได้ว่าปรับตัวได้ไม่ดี และการปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนแบบปล่อยปละละเลยนั้นเป็นผลเสียทั้งทางด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและด้านบุคลิกภาพ นอกจากนี้ ลุยส์ และคณะ (Lewis, et al. 1965 : 396-401) ได้ศึกษาการปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนเกรด 6 จำนวน 644 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเป็นแบบสอบถามวัดการปฏิสัมพันธ์กับครูโสมรุม ผลการศึกษาพบว่านักเรียนที่มีการปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับครูโสมรุมจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ในเรื่องเดียวกันนี้ สมบูรณ์ ทองศิลป์ (2519) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิสัมพันธ์ของครูกับนักเรียนในด้าน การเรียนการสอนกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความเป็นผู้นำของนักเรียน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 ในเขตการศึกษา 8 จำนวน 452 คน เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบทดสอบวัดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน แบบทดสอบวัดความเป็นผู้นำและแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ผลการศึกษาพบว่านักเรียนที่มีการปฏิสัมพันธ์กับครูแบบประชาธิปไตย แบบอัตตาธิปไตย และแบบปล่อยปละละเลย มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นั่นคือนักเรียนที่มีการปฏิสัมพันธ์กับครูแบบประชาธิปไตยมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและมีความเป็นผู้นำสูงกว่านักเรียนที่มีการปฏิสัมพันธ์กับครูแบบอัตตาธิปไตย และแบบปล่อยปละละเลย ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ สมศักดิ์ ชินวัฒน์ (2523) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิสัมพันธ์ของครูกับนักเรียนในชั้นเรียนกับความรู้ที่รับรู้ผิดชอบและมโนภาพแห่งตน พบว่า นักเรียนที่มีการปฏิสัมพันธ์ระหว่าง

ครูกับนักเรียนแบบประชาธิปไตยจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่มีการปฏิสัมพันธ์กับครูแบบอัตตาธิปไตยและแบบปล่อยปละละเลย

เมื่อไม่นานมานี้ อําพร เจนประภาพงศ์ (2528) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิสัมพันธ์ของครูประจำชั้นกับนักเรียนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2527 ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 567 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเป็นแบบสอบถามการปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูประจำชั้นกับนักเรียน และแบบสอบถามวัดสุขภาพจิตของนักเรียน ผลที่ได้พบว่าการปฏิสัมพันธ์ของครูประจำชั้นกับนักเรียนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ การปฏิสัมพันธ์ของครูประจำชั้นกับนักเรียนและสุขภาพจิตของนักเรียนมีความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่างมีนัยสำคัญ แต่พบว่า การปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูประจำชั้นกับนักเรียนไม่เป็นตัวพยากรณ์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเหลือ

จากผลการวิจัยทั้งหมดที่กล่าวมาแล้ว ทำให้ทราบความสัมพันธ์ของตัวแปรที่ผู้วิจัยสนใจจะศึกษาแล้วว่า ตัวแปรดังกล่าวคือ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ นิสัยในการเรียน เจตคติในการเรียน เจตคติต่อครู ความวิตกกังวล ความรับผิดชอบ ลักษณะความเป็นผู้นำ ความเชื่อมั่นในตนเอง การปรับตัว ความมีวินัยในตนเอง และการปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน ล้วนมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในระดับต่างกัน ดังต่อไปนี้

สมมติฐานการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยตั้งสมมติฐานการวิจัยไว้ดังนี้

1. องค์ประกอบด้านจิตพิสัยแต่ละตัวมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในจังหวัดสงขลา ดังนี้

1.1 แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในจังหวัดสงขลา

1.2 นิสัยในการเรียนมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในจังหวัดสงขลา

1.3 เจตคติในการเรียนมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในจังหวัดสงขลา

1.4 เจตคติต่อครูมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในจังหวัดสงขลา

1.5 ความวิตกกังวลมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในจังหวัดสงขลา

1.6 ความรับผิดชอบมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในจังหวัดสงขลา

1.7 ลักษณะความเป็นผู้นำมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของ
นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในจังหวัดสงขลา

1.8 ความเชื่อมั่นในตนเองมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของ
นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในจังหวัดสงขลา

1.9 การปรับตัวมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในจังหวัดสงขลา

1.10 ความมีวินัยในตนเองมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของ
นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในจังหวัดสงขลา

1.11 การปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์
ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในจังหวัดสงขลา

2. องค์ประกอบด้านจิตพิสัย ได้แก่ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ นิสัยในการเรียน เจตคติ
ในการเรียน เจตคติต่อครู ความวิตกกังวล ความรับผิดชอบ ลักษณะความเป็นผู้นำ ความ
เชื่อมั่นในตนเอง การปรับตัว ความมีวินัยในตนเอง และการปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับ
นักเรียนรวมกันพยากรณ์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในจังหวัด
สงขลา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบด้านจิตพิสัยกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในจังหวัดสงขลา
2. เพื่อค้นหาตัวพยากรณ์ที่ดีในการ พยากรณ์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในจังหวัดสงขลา
3. เพื่อสร้างสมการพยากรณ์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในจังหวัดสงขลา
4. เพื่อศึกษาผลลดยไคนอกเหนือจากการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อ 1, 2 และ 3

ความสำคัญและประโยชน์ของการวิจัย

ความสำคัญและประโยชน์ของการวิจัยครั้งนี้แบ่งเป็นสองด้าน ได้แก่

1. ด้านความรู้

- 1.1 ทำให้ทราบว่า องค์ประกอบด้านจิตพิสัยตัวใดบ้างที่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน
- 1.2 ทำให้ทราบว่า กลุ่มตัวแปรด้านจิตพิสัยตัวใดบ้างที่ร่วมกันพยากรณ์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและตัวแปรโลเป็นตัวพยากรณ์ที่ดี
- 1.3 ทำให้ได้สมการพยากรณ์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในจังหวัดสงขลา

2. ด้านการนำไปใช้

- 2.1 ผลการวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์กับครู ผู้บริหารการศึกษา และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา หรือการให้การศึกษแก่นักเรียน โดยเฉพาะบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในจังหวัดสงขลา
- 2.2 ผลการวิจัยจะให้แนวความคิดแก่ครูและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนในการพิจารณาถึงบุคลิกภาพด้านต่าง ๆ ของนักเรียนที่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ครูสามารถจะปรับปรุงการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับนักเรียน เพื่อให้ให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้น

2.3 สามารถนำผลการพยากรณ์ที่ได้ไปใช้ในการพยากรณ์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนได้

2.4 ผลการวิจัยครั้งนี้เป็นประโยชน์อย่างยิ่งกับครูผู้สอนในการปรับปรุงการเรียนคัดเลือกวิธีสอนที่เหมาะสมกับลักษณะ หรือสภาพจิตใจของนักเรียน

2.5 วิธีการในการวิจัยครั้งนี้จะเป็นแนวทางในการศึกษาองค์ประกอบด้านอื่นที่ไม่ใช่ด้านจิตพิสัยที่คาดว่าจะมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในโอกาสต่อไป

2.6 ผลพลอยได้จากผลการวิจัยครั้งนี้ นำไปใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในจังหวัดสงขลาได้ทันที นอกจากนี้ยังเป็นแนวทางกับผู้สนใจที่จะทำการวิจัยเกี่ยวกับด้านนี้ต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรของการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2531 จากโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสงขลา จำนวน 465 โรงเรียน จำนวนนักเรียน 17,443 คน

2. กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2531 จากโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสงขลา จำนวน 30 โรงเรียน จำนวนนักเรียน 1,073 คน

3. ตัวแปรในการวิจัย

3.1 ตัวพยากรณ์ ได้แก่

3.1.1 แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

3.1.2 นิสัยในการเรียน

3.1.3 เจตคติในการเรียน

3.1.4 เจตคติต่อครู

- 3.1.5 ความวิตกกังวล
 - 3.1.6 ความรำพึงชอบ
 - 3.1.7 ลักษณะความเป็นผู้นำ
 - 3.1.8 ความเชื่อมั่นในตนเอง
 - 3.1.9 การปรับตัว
 - 3.1.10 ความมีวินัยในตนเอง
 - 3.1.11 การปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน
- 3.2 ตัวเกณฑ์ ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. องค์ประกอบด้านจิตนิสัย หมายถึง องค์ประกอบเกี่ยวกับพฤติกรรมของนักเรียน ได้แก่ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ นิสัยในการเรียน เจตคติในการเรียน เจตคติต่อครู ความวิตกกังวล ความรำพึงชอบ ลักษณะความเป็นผู้นำ ความเชื่อมั่นในตนเอง การปรับตัว ความมีวินัยในตนเอง และการปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน
2. แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ หมายถึง ลักษณะของบุคคลที่มีความปรารถนา ความตั้งใจ ในการกระทำให้สิ่งใดให้สำเร็จ ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคทั้งปวง มีความมุ่งมั่นพยายาม ในที่นี้ วัดได้ด้วยคะแนนที่ได้จากการตอบแบบสอบถามวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้
3. นิสัยในการเรียน หมายถึง ลักษณะของบุคคลที่กระทำหรือปฏิบัติต่อการเรียน อย่างสม่ำเสมอ จนกระทั่งเป็นความเคยชิน ในที่นี้วัดได้ด้วยคะแนนที่ได้จากการตอบแบบสอบถามวัดนิสัยในการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้
4. เจตคติในการเรียน หมายถึง ลักษณะด้านความรู้สึก ท่าที หรือการแสดงออก ของนักเรียนที่มีต่อการเรียน ในที่นี้วัดได้ด้วยคะแนนที่ได้จากการตอบแบบสอบถามวัดเจตคติในการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้

5. เจตคติต่อครู หมายถึง ลักษณะด้านความรู้สึก หาทิ หรือการแสดงออกของนักเรียนที่มีต่อครูผู้สอน ในที่นี้วัดได้โดยคะแนนที่ได้จากการตอบแบบสอบถามเจตคติต่อครูของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้

6. ความวิตกกังวล หมายถึง ลักษณะของบุคคลที่มีความกระวนกระวายใจ ไม่สบายใจ หวาดระแวงต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่บุคคลนั้นมีส่วนเกี่ยวข้องอยู่ ในที่นี้วัดได้โดยคะแนนที่ได้จากการตอบแบบสอบถามวัดความวิตกกังวลของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้

7. ความรับผิดชอบ หมายถึง ลักษณะของบุคคลที่ปฏิบัติหน้าที่ที่ตนกระทำด้วยความผูกพัน ไม่ทอดทิ้ง มีความเพียรพยายาม มีความละเอียดรอบคอบ และใช้ความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานอย่างเต็มที่ ในที่นี้วัดได้โดยคะแนนที่ได้จากการตอบแบบสอบถามวัดความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้

8. ลักษณะความเป็นผู้นำ หมายถึง ลักษณะของบุคคลที่มีความสามารถในการนำและดำเนินกิจกรรมของกลุ่มไปสู่เป้าหมายที่กำหนด รวมทั้งความสามารถนำกลุ่มเพื่อแก้ปัญหา รักษาขวัญและกำลังใจของสมาชิกในกลุ่ม ในที่นี้วัดได้โดยคะแนนที่ได้จากการตอบแบบสอบถามวัดลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้

9. ความเชื่อมั่นในตนเอง หมายถึง ลักษณะของบุคคลที่มีความมั่นใจหรือแน่ใจ หรือกล้าที่จะกระทำสิ่งต่าง ๆ ให้สำเร็จลุล่วงไปตามที่ตนตั้งใจไว้ ถึงแม้ว่าจะมีเหตุการณ์หรือสิ่งอื่นใดเป็นอุปสรรคก็ไม่ย่อท้อยังคงตั้งใจกระทำสิ่งนั้น ๆ ต่อไปด้วยความมั่นใจว่าตนเองสามารถกระทำใ้สำเร็จตามเป้าหมายและมีความถูกต้อง ในที่นี้วัดได้โดยคะแนนที่ได้จากการตอบแบบสอบถามวัดความเชื่อมั่นในตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้

10. การปรับตัว หมายถึง ลักษณะของบุคคลที่มีความสามารถในการแก้ปัญหาต่าง ๆ โดยไม่มีความกังวลใจ หรือวิตกกังวลในการประพฤตินตามแนวทางส่วนใหญ่ของสังคม ตลอดจนเข้าใจสภาพของตนเอง สร้างความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นได้เป็นอย่างดีและอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ในที่นี้วัดได้โดยคะแนนที่ได้จากการตอบแบบสอบถามวัดความสามารถในการปรับตัวของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้

11. ความมีวินัยในตนเอง หมายถึง ลักษณะของบุคคลที่สามารถควบคุมอารมณ์หรือพฤติกรรมของตนเองให้เป็นไปตามแบบที่มุ่งหวังตามกฎระเบียบของสังคมได้ ในที่นี้วัดได้ด้วยคะแนนที่ได้จากการตอบแบบสอบถามวัดความมีวินัยในตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้

12. การปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน หมายถึง ลักษณะของการปฏิบัติต่อกันระหว่างครูกับนักเรียน ทั้งด้านความรู้สึกรัก ห่วง หรือการแสดงต่อกันด้วยวาจา หรือการกระทำอื่น ๆ ในที่นี้วัดได้ด้วยคะแนนที่ได้จากการตอบแบบสอบถามวัดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้

13. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ความสามารถในการจำ เข้าใจ และการนำความรู้ประสบการณ์ที่ได้จากการเรียนไปใช้ในชีวิตประจำวัน ในที่นี้วัดได้ด้วยคะแนนที่ได้จากการตอบแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย และวิชาคณิตศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้

14. นักเรียน หมายถึง บุคคลที่กำลังเรียนอยู่ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2531 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสงขลา